ОШ „Драгојло Дудић“

Булевар краља Александра 525

Даниела Павић, директор

osddudic@gmail.com

www.osdd.edu.rs

Деловодни број:

Датум:

ОСНОВНА ШКОЛА “ДРАГОЈЛО ДУДИЋ”

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2026 – 2030.

ДРУГИ РАЗРЕД

Јун, 2026.

Садржај:

1. НЕДЕЉНИ И ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 3
2. ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА 4
2.1. СРПСКИ ЈЕЗИК 4
2.2. МАТЕМАТИКА 9
2.3. СВЕТ ОКО НАС 18
2.4. ЛИКОВНА КУЛТУРА 30
2.5. МУЗИЧКА КУЛТУРА 39
2.6. ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ 50
2.7. ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 71
2.8. ДИГИТАЛНИ СВЕТ 84
3. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ 90
3.1. ВЕРСКА НАУКА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС 90
3.2. ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 100
4. ДОПУНСКА НАСТАВА 112
4.1. СРПСКИ ЈЕЗИК 112
4.2. МАТЕМАТИКА 113
5. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА 115
5.1. ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ 116
5.2. ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИЊЕ 117

Основна школа „Драгојло Дудић“, Београд
Булевар краља Александра бр.525
www.osdd.edu.rs;
Емаил: osddudic@gmail.com;
Тел.: 011/2882-460

ОСНОВНА ШКОЛА "ДРАГОЈЛО ДУДИЋ"

Дел. број: 1334/2
Датум: 30.6.2026.

На основу члана 119 став 1 тачка 2. *Закона о основама система образовања и васпитања* („Службени Гласник Републике Србије”, број 88/2017, 27/2018, 10/2019 и 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Драгојло Дудић” из Београда на седници одржаној дана 30.6.2026. године доноси

О Д Л У К У

Усваја се Школски програм за 2. разред за временски период 2026-2030

О б р а з л о ж е њ ***е***

Школски одбор Основне школе „Дргојло Дудић“ из Београда, на седници одржаној дана 30.6.2026.године, донео је одлуку о усвајању Школског програма за 1. разред за временски период 2026-2030.
Школски одбор је гласао са осам гласова за потврђивање, није било уздржаних и није било гласова против, тако да се сматра да је Одлука донета у складу са Законом о основама система образовања и васпитања Републике Србије
Члан 119 став 1. тачка 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени Гласник Републике Србије”, број 88/2017, 27/2018, 10/2019 и 6/2020, 129/2021,92/2023, 19/2025), прописује је да Орган управљања доноси школски програм.

На основу свега напред изнетог одлучено је као у диспозитиву.

Председник Школског одбора
Душица Илић
.....

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

1. НЕДЕЉНИ И ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Српски као нематерњи језик[2]	2	72
3.	Страни језик	2	72
4.	Математика	5	180
5.	Свет око нас	2	72
6.	Природа и друштво	-	-
7.	Ликовна култура	2	72
8.	Музичка култура	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
10.	Дигитални свет	1	36
У К У П Н О: А		21–23*	756–828*
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава / Грађанско васпитање[3]	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе[4]	2	72
3.	Српски као страни језик[5]	2	72
У К У П Н О: Б		1-3*	36-108*
У К У П Н О: А + Б		22–24*	792–864*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	22–24*	792–864*
2.	Допунска настава	1	36

3.	Додатна настава	-	-
4.	Настава у природи**	7-10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности[6]	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње	

[1] Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

[2] Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

[3] Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

[4] Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

[5] Ученик који је страни држављанин може да изабере овај предмет али није у обавези. Програм наставе и учења Српског као страног језика остварује се ускладу са Правилником о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 11/19).

[6] Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

2. ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА

2.1. СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања,негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за писање, читање и тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из

српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Недељни фонд: 5 часова

Годишњи фонд: 180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; одреди редослед догађаја у тексту; уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; разликује стих и строфу; уочи стихове који се римују; објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; изражајно рецитује песму; изводи драмске текстове; износи своје мишљење о тексту; разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике;		**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма: *Да вам ӣевам шӣо исӣина није/Мишја моба* Народна песма: *Мајка Јова у ружи родила/Санак иде низ улицу* Јован Јовановић Змај: *Пролећница/Хвала* Војислав Илић: *Први снеī* Бранко Ћопић: *Оīласи „Шумских новина“* (одломци), *Болесник на ӣри сӣраӣа* Душан Радовић: *Леӣо је све шӣо је мало, Мама* Драган Лукић: *Школа, Равноӣежа* Мирослав Антић: *Тајна* Душко Трифуновић: *Два јарца* Григор Витез: *Дохваӣи ми, ӣаӣа, мјесец* Александар Сергејевич Пушкин: *Бајка о рибару и рибици* (читање у наставцима) **Проза** Народна прича: *Свеӣи Сава, оӣац и син/Свеӣи Сава и оӣац и маӣи са малим деӣеӣом*

разликује врсте речи у типичним случајевима; одређује основне граматичке категорије именица и глагола; разликује реченице по облику и значењу; поштује и примењује основна правописна правила; влада основном техником читања и писања латиничког текста; пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); користи различите облике усменог и писменог изражавања: препри- чавање, причање, описивање; правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину; учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садр- жај); изражајно чита ћирилички текст.	**КЊИЖЕВНОСТ**	Народна прича: *Седам ӣрушова* Народна басна: *Бик и зец/Коњ и маїарац* Доситеј Обрадовић: *Пас и њеїова сенка/Коњ и маїаре* Десанка Максимовић: *Бајка о лабуду* Гроздана Олујић: *Шаренорепа* Градимир Стојковић: *Деда Милоје* Мирјана Стефановић: *Злашне рибице не ӣраве шшешу* Ђани Родари: *Кад дедица не зна да ӣрича ӣриче* Су Ју Ђин: *Свишац шражи ӣријашеља* Феликс Салтен: *Бамби* (одломак по избору) **Драмски текстови** Александар Поповић: *Два ӣисма* Ана Миловановић: *Слашка машемашика* Гвидо Тартаља: *Оцене* Тоде Николетић: *Шума живош значи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обра- довић (баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.) **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**

		Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице) Ханс Кристијан Андерсен: *Принцеза на зрну ɨрашка, Царево ново одело, Девојчица са шибицама* Десанка Максимовић: *Ако је веровати мојој баки*, *Прстен на морском дну*, *Бајка о трешњи*, *Сликарка зима*, *Како су ɨужу украли кућу*, *Три ɨатуљка*, *Чика-Мраз*, *Божић-батини цртежи*, *Траве ɨоворе бакиним ɨласом*, *Орашчићи-ɨалчићи*, *Кћи вилиноɨ коњица* (три бајке по избору ученика) Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама *Ма шта ми рече* (*Јед- ноɨ дана*, *Др*, *Десет љутих ɨусара*, *Ишли смо у Африку*, *Ако желиш мишице, Уторак вече ма шта ми рече*, *Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца*) Драгомир Ђорђевић, избор песама (*Кад сам био мали*, *Бабе су нам сјајне*, *Рецепт за деду*, *Све су мајке*, *Ја сам био срећно дете*, *Једном давно ко зна када*, *Првоаɨрилска ɨесма*, *Ми имамо машту*, *Тајан- ствена ɨесма*, *Бити ɨекар то је сјајно*, *Усɨон једноɨ лава*, *Стоноɨа*, *Вештице су само трик*) Избор из кратких прича за децу: Бранко Стевановић, *Прича из ормана*, Весна Видојевић Гајевић,

		Бркљача, Дејан Алексић, *Једном је један дечко зевнуо*. **Књижевни појмови:** – стих, строфа, рима; – народна успаванка; – басна; – бајка; – тема, место и време збивања, редослед догађаја; – главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци); – лица у драмском тексту за децу.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Глас и слог; самогласници и сугласници. Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; гла- голи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни). Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице. Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива. Спојено и одвојено писање речи: писање речце *ли* и речце *не* уз глаголе. Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању;

		писање датума арапским и римским цифрама. Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице *ОШ, бр., итд., стр.* и *нпр.*).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Друго писмо (латиница): штампана и писана слова. Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања. План описивања на основу непосредног посматрања. Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоци- јације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета. Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

2.2. МАТЕМАТИКА

Циљ учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, стиче основе математичке писмености, развија основе апстрактног, критичког и креативног мишљења, позитивне ставове према математици и способност да примени стечена знања и вештине у другим наставним

предметима, даљем школовању, решавању проблема из свакодневног живота и доношењу одлука.

Недељни фонд часова 5 часова

Годишњи фонд часова 180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
одреди десетице најближе датом броју; усмено сабира и одузима бројеве до 100; користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; усмено множи и дели у оквиру прве стотине; израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачун- ске операције и провери тачност решења; одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; одреди делове (облика $\frac{1}{n}$) дате величине; изрази одређену суму новца преко различитих апоена;	**БРОЈЕВИ**	Први део Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C Други део Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. Трећи део Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација.

прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; прикаже мањи број података у таблици и стубичастим дијаграмом; уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;		Разломци облика $\frac{1}{n}$, $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.
разликује дуж, полуправу и праву; одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); одреди обим геометријске фигуре; нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; уочи подударне фигуре на датом цртежу; уочи симетричне фигуре; допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;	**ГЕОМЕТРИЈА**	Први део Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. Други део Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно).
- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине; - измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине - чита и запише време са часовника; - користи јединице за време у једноставним ситуацијама	**МЕРЕЊЕ И МЕРЕ**	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Ради лакшег планирања наставе, даје се оријентациони пре- длог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање, увежбавање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Бројеви (145; 55 + 90)

Геометрија (22; 8 + 14)

Мерење и мере (13; 5 + 8)

Предложени редослед реализације тема:

1. Бројеви – први део;

2. Мерење и мере;

3. Геометрија – први део;

4. Бројеви – други део;

5. Геометрија – други део;

6. Бројеви – трећи део.

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих моде- ла. Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје.

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију мате- матичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног развијања знања.

Наставници у својој свакодневној наставној пракси треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је то за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Остваривањем исхода, ученици граде основне математичке концепте, основним математичким процесима и вештинама оспосо- бљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине које су ученику потребне за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима. Исходе треба по- сматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности, као и употреба едукативних софтверских алата, у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Због тога је важно да се ученицима првог циклуса омогући да развијају математичко мишљење у контексту игроликих активности и употребе едукативних апликација на интернету и других електронских материјала. Поред тога, игролике активности и употреба едукативних апликација и електронских материјала значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини инте- ресантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Бројеви

Већина исхода теме Бројеви се остварује спирално (у сваком разреду се градиво из ове области надовезује и проширује), исходи који се остваре у оквиру једног блока бројева, касније се проширују на остале блокове бројева. Развој појма броја и бројевног низа наставак је сазнања о бројевима, стеченог у првом разреду.

Сабирање и одузимање до 100 обухвата све облике усменог поступка сабирања и одузимања. Потребно је темељно обнављање таблица сабирања и одузимања до 20, јер су оне основ за даље упознавање ових операција у блоку бројева до 100. Правила за- мене места сабирака и здруживања сабирака обнављају се кроз очигледне примере и описују реторички, без формулског записа. За илустрацију правила користе се манипулативна средства као и визуелни прикази. Ученике кроз примере наводити на логичко ра- зумевање и функционалну примену замене места сабирака и здру- живања сабирака. Овде пре свега треба водити рачуна о мисаоном процесу ученика који треба да буде у директној вези са оним што ученик записује приликом решавања проблема. Ученици ће кроз примере увидети сврсисходност замене места сабирака, као и њи- ково здруживање, а не постојање ових својстава ради њих самих.

При обради поступака сабирања и одузимања у блоку бројева до 100, поред већ упознатог, упознају се случајеви са преласком десетице (25 + 7, 25 + 37, 45 – 8, 45 – 38). С обзиром да се поступ- ци сабирања и одузимања заснивају на већ познатим поступцима, ученици могу бити охрабрени да сами откривају поступке рачуна- ња уз употребу упознатих правила замене места сабирака и здруживања сабирака (Нпр. 25 + 7 = 25 + (5 + 2) = (25 + 5) + 2 = 30 + 2 = 32). Потребно је одвојити довољно времена за активности ра- чунања без коришћења папира и оловке, уз подстицање разговора о различитим поступцима које су ученици применили. Омогућити ученицима слободу избора поступка рачунања. Писмени поступак рачунања није предвиђен у другом разреду.

Аритметичка операција множења упознаје се као поновље- но сабирање (сабирање једнаких сабирака). Скуповно, производ је број елемената уније дисјунктних једнакобројних скупова. Посма- трају се разни примери који представљају мултипликативну схему тј. описују се ситуације (речима, скуповима, визуелно m x n дија- грамима) када на m места имамо по n елемената.

По аналогији, аритметичка операција дељења формира се кроз посматрање разбијања (растављања) скупова са коначним бројем елемената на дисјунктне једнакобројне подскупове (у слу- чајевима када је то могуће). До таблице дељења се долази на осно- ву везе множења и дељења. Нпр. $7 \cdot 3 = 21$ па је $21 : 3 = 7$. Након формирања таблице дељења, формира се појам дељивости броја, утврђује се који бројеви су дељиви датим бројем, односно који број је садржалац датих бројева. Нпр. број 12 је дељив бројевима 1, 2, 3, 4, 6 и 12, односно број 12 је садржалац бројева 1, 2, 3, 4, 6 и 12.

Један од важних циљева је памћење таблице множења и дељења до 100, због чега треба предвидети довољно времена и разли- читих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања.

Непотпуном индукцијом кроз примере и анализом сликовних представа долази се до правила замене места чинилаца, здруживања чинилаца, множења и дељења збира и разлике бројем као и множења бројевима 1 и 0, дељења нуле и дељења са 1, без

симболичког записа правила. На основу наведених правила прелази се на случајеве вантабличног множења (односно дељења) једноцифреним бројем. На пример:

$13 \cdot 2 = (10 + 3) \cdot 2 = 10 \cdot 2 + 3 \cdot 2 = 20 + 6 = 26$

$72 : 4 = (40 + 32) : 4 = 40 : 4 + 32 : 4 = 10 + 8 = 18.$

У другом разреду се ради искључиво усмени поступак рачунања.

Разматрају се случајеви једначина – математичких реченица исказаних помоћу бројева, знака аритметичке операције и релације једнакости у којима је један од елемената непознат број представљен словом. На основу веза сабирања и одузимања, множења и дељења, као и добро савладаних таблица сабирања, одузимања, множења и дељења, ученици одређују непознати сабирак, умањи- лац, умањеник, чинилац, дељеник и делилац (нпр. $7 = x + 5$, $12 : x = 4$). Користе се примери једначина које се решавају и проверава- ју искључиво директном применом таблица множења и дељења. Ученицима треба указати на значај провере тачности резултата и навикавати их да самостално врше проверу решења, али треба водити рачуна да пречеста употреба провере резултата доводи до аутоматизованог преписивања добијених бројева, чиме се губи смисао самог поступка. Решавање једначина помаже у утврђивању веза аритметичких операција и уочавања могућности да се различите проблемске ситуације могу представити истом математичком реченицом, што представља развој концепта математичког моде- ловања. Задаци са теразијама треба да буду присутни и у другом разреду, у циљу разумевања концепта решавања једначина.

Изграђивање појма разломка започиње повезивањем са иску- ством везаним за реалистичне ситуације деобе целине (јединице) на једнаке делове, почевши од половине, а надовезује се визуел- ним приказима фигура подељених на подударне делове. Разлом- ци се визуелизују на различите начине и записују симболички. На почетку је корисна манипулација очигледним средствима, нпр. прављење модела разломка пресавијањем папира. Половина датог броја јесте број чија удвостручена вредност даје дати број. Поло- вина, трећина, четвртина... десетина, односно n-ти део броја, где је $0 < n \leq 10$, одређује се на основу табличних случајева дељења (нпр. једна трећина броја 18 је 6 јер је $18 : 3 = 6$).

У оквиру ове теме, ученици упознају и други начин записа бројева, односно записивање бројева римским цифрма (I, V, X, L, C) и принцип читања и писања бројева помоћу њих. Решавање проблема са штапићима и сабирање бројева записаних помоћу I, V, X доприноси бољем разумевању овог бројевног система. Показати ученицима на интернету програме који конвертују римске цифре у арапске и обрнуто. Такође је корисно и приказати краћи анимирани филм о историји бројева.

Решавање проблемских задатака датих у текстуалној форми веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним

ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис омогућава ученицима да немеханички приступају задацима и шире и примењују математичка знања. Наставник треба да подржи ученике у различитим приступима и начинима решавања задатака. Потребно је дати ученицима довољ- но времена за решавање оваквих задатака. Корисно је тражити да се, где је прикладно, подаци дати у задатку или добијени у процесу решавања, прикажу у табели или стубичастим дијаграмом. Задаци са новцем нису издвојени у посебну тему, већ их треба обрађивати у оквиру ове теме. Идеја пресликавања се развија прављењем табела зависности. Нпр. приказивањем како се у зависности од промене вредности променљиве x, мења вредност израза x + 2. Комбинаторни задаци, задаци одређивања следећег члана низа или уочавање правила у делимично попуњеној табели и попуњавање остатка та- беле посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Нпр. одреди правило за формирање низа задатог почетним члановима или попуњавање започете табеле и обрнуто, на основу датог упутства одреди чланове низа или попуни табелу. Важно је размотрити различита решења, уколико их има.

При решавању задатака пажњу усмерити на анализу услова

задатака и састављање плана његовог решења: операције које тре- ба обавити, бројеви над којима се обављају операције и редослед којим се извршавају те операције. Ученицима треба показати нај- рационалнији начин решавања задатка, али не треба инсистирати на таквом решавању задатака. Коришћење дијаграма, схема и дру- гих средстава приказивања може помоћи при решавању проблем- ских задатака.

Ученици се подстичу да правилно користе математички језик и употребљавају термине: десетица, јединица, сабирак, збир, ума-њеник, умањилац, разлика, чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац. Развој писане комуникације подстиче се увежбавањем писања поступка рачунања, представљања информација и описа поступка решавања задатка. Математички диктат, на пример, користан је за увежбавање коришћења одговарајуће терминологије. Усмена комуникација, посебно подстицање ученика да образложе поступак и решење проблема, помажу ученицима да развију способност математичке комуникације.

Геометрија

На почетку ове теме обновити градиво првог разреда које је повезано са овом темом: тачка, права, крива и изломљена линија, дуж, отворена и затворена линија. У другом разреду наставља се развој просторног сазнања. Права се уводи као права линија која нема ни почетак ни крај, а полуправа као део праве који је огра- ничен са једне стране. За означавање тачака, правих, полуправих и дужи користити правилну математичку нотацију (A, p, Ap и AB).

Разликују се отворене и затворене изломљене линије и уводи појам дужине изломљене линије (графички и рачунски) и њено обележавање. Упознаје се појам обима геометријске фигуре прво визуелно, као дужина линије добијене графичким

надовезивањем дужи чије су дужине једнаке дужини страница посматране фигуре, а затим рачунски, без употребе формула. Мерењем дужине добијене дужи ученици треба да се увере да је дужина добијене дужи једнака збиру дужина које су добили сабирањем дужина појединачних дужи. На овај начин одређивати и обим троугла, квадрата и правоугаоника, а одговарајуће формуле су предвиђене за следећи разред. Цртају се правоугаоник и квадрат пратећи линије квадратне мреже односно спајањем тачака на тачкастој мрежи. Цртање ових фигура на квадратној и тачкастој мрежи помоћу лењира је добра вежба за развој фине моторике и развијање прецизности и уредности код ученика. Осим тога, корисни су и задаци у којима дати правоугаоник, квадрат или троугао треба померити у квадратној мрежи за задати број страница квадратића нагоре, надоле, надесно или налево, како би се овај део градива повезао са градивом претходног разреда.

На опажајном нивоу наставља се развијање појма фигуре симетричне у односу на дату линију на квадратној мрежи. Активностима препознавања симетричних фигура или доцртавања започетог цртежа, показује се разумевање идеје „пресликавања у огледалу" тј. симетричности.

Уводи се идеја подударности фигура на интуитивном нивоу манипулацијом и разматрањем да ли би се две посматране дводи- мензионе фигуре могле довести до преклапања.

Мерење и мере

У оквиру области мерења уводе се стандардне мерне једини- це за дужину метар, дециметар и центиметар (m, dm, cm), насупрот нестандардним јединицама мере које су ученици упознали у првом разреду. Стандардне јединице мере треба користити у практичним активностима које обухватају цртање дужи задате дужине, мерење и процењивање дужине објеката и растојања у непосредној околини.

Решавањем задатка израчунавања дужине развијају се способности изражавања дужине у различитим мерним јединицама као и претварања већих мерних јединица у мање и обрнуто. При рачунању треба водити рачуна о правилном математичком запису.

Исто тако, неопходно је и да ученици вежбају да процењују дужине/растојања, провере тачност процене мерењем, а потом и анали- зирају значајност направљене грешке. Овде треба ученике упознати са тим да се процењивање често користи у свакодневним ситуацијама.

У оквиру мерења времена уводе се мерне јединице за време (дан, месец, година, час, минут). У једноставним свакодневним ситуацијама користе се јединице за мерење времена, чита и записује време са часов- ника. Ученицима задавати задатке у којима треба да допуне реченице одговарајућим јединицама за време, као и једноставније проблемске за- датке са рачунањем времена (без претварања јединица мере),

укључујући и задатке „планирања времена". Информације се у задацима дају на различите начине: текстуално, графички или табеларно.

Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета (нпр. бројевну полуправу са временском лентом или мерење времена са оријентацијом у времену из Света око нас). Одређени број часова на крају школске години тре- ба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим ча совима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проце-ном нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

2.3. СВЕТ ОКО НАС

Циљ наставе и учења Света око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Годишњи фонд часова: 72

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; оствари права и изврши обавезе у односу на правила		**Други и ја**	Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља.

понашања у групама којима припада; се понаша тако да уважава различитости других људи; прихвати последице када прекрши правила понашања групе; сарађује са другима у групи на заједничким активностима; разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопстве- ног живота; препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; одреди тип насеља на основу његових карактеристика; повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља; одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа; примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; безбедно поступа пре и током временских непогода; истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; одабере материјале који својим својствима највише	**НАСЕЉЕ СА ОКО-ЛИНОМ**		Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.
		Култура живљења	Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Типови насеља: село, град. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број оброка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа прево- зна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза. Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.
		Човек ствара	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, ткани- на, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих

одговарају употреби предмета; пронађе нову намену коришћеним предметима; наводи примере различитих облика кретања у окружењу; одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; измери растојање које тело пређе током свог кретања; пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; именује занимања људи у свом насељу са околином; одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена; разликује облике рељефа у свом насељу и околини; разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења;			материјала. Занимања људи у граду и селу.
		Кретање и оријентација у простору и времену	Различити облици кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи). Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела. Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.
		Разноврсност природе	Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (доли- не, котлине) и равнице. Рељеф у насељу и околини. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства).

повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама; разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; разврста отпад на предвиђена места; негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; изведе једноставне огледе пратећи упутства; повеже резултате рада са уложеним трудом.			Функције (улога) делова тела живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама). Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште – неопходни услови за живот. Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Света око нас задржао је постојећи оквир од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених поја- ва и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и времен- ски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика – дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У другом разреду просторни оквир се проширује на Насеље са околином, у трећем разреду на Завичај2 (природно и друштвено окружење, крај3 односно крајина4), а завршиће се у четвртом разреду државом Србијом. Завичајни принцип овом предмету обезбеђује високу осе- тљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из дететовог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу, предмет Свет око нас подразуме- ва отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду – непосредно окружење. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постоја- ње људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл.

Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активно- стима – играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе Света око нас усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи Света око нас показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући зна- њима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проу- чавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и

остваривање се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: По за- вршетку разреда ученик ће бити у стању да повезује резултате учења и рада са уложеним трудом. Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања го- дишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне уче- нике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграци- ју у комплексну слику света, а уважава различитости у склоности- ма ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштава- њем уоченог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизова- них искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и култу- ре. Активности ученика потребно је прилагодити предметним ис- ходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности учени- ка приликом упознавања природних и друштвених појава.

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произлази садржај овог предмета, заснована је на повезано- сти различитих појава и процеса. Због тога садржаји Света око нас, а касније и Природе и друштва морају да буду одраз те це- ловитости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је спирално-узлазни модел, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да се иста тематика из разреда у разред проширује, продубљује и посматра са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде повезан и са логиком и методологијом научне дисцилине одакле произла- зи одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; из- учавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спро- веденог огледа или експеримента, итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризон- талне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар Света око нас и, касније, Природе и дру- штва. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и

интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Поред коришћења званично одобрених уџбеничких ком- плета, у остваривању програма за Свет око нас препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења/контекста у коме ученици живе.

Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптере- ћења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као ра- сположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

_____

1 Завичај представља географски простор краја, односно крајине, у чијим границама се крећу програмски исходи и препоручени садржаји.

2 Крај – два или више суседних предела који се међусобно разликују, али заједно представљају одређену територијалну целину (Мачва са Поцерином, Подриње, Полимље, Гружа, Пештер...).

3 Крајина – два или више крајева сличних географских карактеристика који заједно сачињавају одређену територијалну целину (Срем, Банат, Бачка, Шумадија, Неготинска крајина...).

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање обухвата креирање годишњег и оперативних пла- нова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу. Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по темама ра- споређених по месецима, а у складу са школским календаром, пла- нираним фондом часова по темама и годишњим фондом часова.

Полазећи од датих предметних исхода и препоручених садр- жаја од наставника се очекује да дати програм контекстуализује према потребама конкретног одељења имајући у виду карактери- стике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће кори- стити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже као и друге ресурсе школе и локалне средине.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководи- ти се:

– индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;

– интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета;

– партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;

– превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;

– уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу;

– неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем ин- тересовања за учење и континуирано сазнавање;

– редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре, као и до сада, креира свој годишњи (глобални) план рада из кога касније развија своје оперативне планове. Како су исходи дефинисани за крај наставне године, наставник треба да их операционализује прво у оперативним плановима, а потом и на нивоу конкретне наставне јединице.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.

При остваривању циља и предметних исхода Света око нас мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности учени- ка. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају раз- новрсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода

наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развија ња знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предме- та Свет око нас су:

– посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);

– описивање – вербално или ликовно изражавање спољa- шњих и унутрашњих запажања;

– процењивање – самостално одмеравање;

– груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;

– праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;

– бележење – записивање графичко, симболичко, електрон- ско бележење опажања;

– практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;

– експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;

– истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;

– сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;

– стварање – креативна продукција;

– играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;

– активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Ради прегледности, препоручени садржаји су дати у темама. Потребно је приликом тумачења исхода учења и препоручених садржаја у другом разреду стално имати у виду да се садржаји и одговарајући примери истражују и проналазе у оквиру насеља у коме ученици живе и његовој околини. Још једну карактеристику Света око нас у другом разреду чини истраживање феномена/појма кретање у различитим

контекстима и кроз различите теме – крета- ње и оријентација у насељу и времену; кретање, односно физичка активност као један од предуслова за развијање здравих животних навика; кретање тела различитих облика по различитим подлога- ма и кроз различите средине; различити начини (по)кретања живих бића; кретање превозних средстава и класификација саобраћаја у складу са средином кроз коју се крећу превозна средства.

У оквиру теме Други и ја налазе се садржаји интердисципли- нарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада. У односу на први разред, када су у фукусу били права и обавезе у оквиру породице, школе и вршњачких група, сада су то: родбина, (ван)школске заједнице, односно права и обавезе становника насеља. Појам (ван)школске заједнице односи се, како на припадност, улоге и односе унутар школе, тако и на припадност, улоге и односе ученика у различитим групама у које се ученик укључује у складу са својим интересовањима и склоностима – спортски тимови, позоришне и фолклорне групе, групе за учење страних језика, математички клубови и сл.

Наставак изучавања животних потреба наставља се у правцу разликовања потреба и жеља ученика, на ученицима блиским примерима (нпр. да ли су нове патике заиста потребне или су само последица жеље ученика за новим и актуелним моделом). Кроз разматрање таквих примера ученицима се приближава концепт рационалне и штедљиве потрошње, што је повезано и са исходом који се односи на подстицање ученика на дуготрајнију употребу предмета кроз проналажење нове намене за већ коришћене пред- мете. И даље је потребно подстицати размишљање и дискусију не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, што представља једну од суштински важних васпитних ком- поненти, не само овог предмета, већ и свих осталих.

И у овом разреду налазе се исходи и садржаји који се односе на здравље и безбедност. И даље је акценат на развијању навика здравог живљења (хигијена тела, разноврсна и редовна исхрана, боравак у природи и физичка активност), али и на оспособљава њу ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на оспособљавање ученика за безбедно учешће у саобраћају (кретање пешака кроз насеље и пра- вила понашања у превозним средствима) и адекватно понашање током временских непогода.

Захваљујући концепцији развоја садржаја по спирално-узла- зном моделу, наставља се изучавање човека као друштвеног бића које ради и ствара, бира и користи различите материјале због њи- хових својства која су важна приликом израде различитих пред- мета. У том смислу, пожељно је бавити се анализом ученицима блиских предмета и тумачењем разлога због којих су направљени од одређеног/одређених материјала, као и разматрањем других мо- гућих материјала од којих може да буде направљен

одређени пред- мет, а да његова сврха остане иста. Осим базичних својстава материјала која су уведена у првом разреду, у другом разреду уводи се испитивање еластичности као сложенијег својства неких матери- јала. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика – коришћење различитих чула, непосредно (механичко) деловање на материјале, бележење уоченог, извођење огледа, описивање, итд.

Кретање и сналажење у простору и времену је тема од великог значаја и у другом разреду. Ученици већ имају развијена ис- куства везана за ову тему , а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Приликом истраживања кретања као физичког феномена (облици кретања, утицај облика тела на кретање...) пожељно је да се кретање тела по равној подлози изучава кроз практичне активности (огледе или експерименте). Утицај облика тела и по- длоге по којој се тело креће разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе у различитим ситуацијама, при чему је пожељно укључи- ти не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које се уводе у математици у другом разреду. Ученике II разреда је потребно оспособљавати да ове и друге практичне активности реализују пратећи упутства (наставника или уџбеника), бележећи уочено и да, на крају, уз мању или већу помоћ наставника формулишу једноставне закључке.

С обзиром на просторни оквир садржаја у другом разреду, истражују се карактеристике насеља у којем ученик живи са становишта базичне типологије насеља (село/град), односно уо- чавања карактеристика које одређено насеље сврставају у сеоско или градско (укључујући и занимања људи у њима). Посебан значај има оспособљавање ученика за сналажење у насељу помоћу адресе, кућног броја и карактеристичних објеката, што је пожељно реализовати кроз практичне активности, како у учионици тако и ван ње. Наставља се и припрема за картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе увођењем појмова рељеф и облици рељефа кроз посматрање насеља и околине и упоређи- вањем географских објеката и појава у окружењу (узвишења, уду- бљења и равнице, површинске воде).

Сналажење у времену конципирано је тако да се надовезује на основне појмове усвојене у првом разреду (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у неде- љи), који се сада проширују временским одредницама: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Овакав редослед увођења временских одредница представља пример поштовања дидактичког правила од познатог ка непознатом и од ближег ка даљем. Нове временске јединице уводе се тако да се мањом (већ познатом) мерном јединицом објашњава већа (нова) мерна јединица. Један од кључних задатака учитеља у овом сегменту је да оспособи ученике да правилно користе средства за мерење време- на: часовник, календар и ленту времена. Лента времена представља средство за разумевање хронологије догађаја и уводи се кроз приказивање различитих временских периода из личног живота ученика

(редослед дневних или недељних активности, кључни до- гађаји из живота ученика – са колико година је научио/ла да вози бицикл, пошао/ла у први разред, научио/ла да плива и сл.). И даље је важно указивати на цикличност временских одредница и појава у природи (дан, седмица, година, годишња доба). Касније ће се појам цикличности јављати и у другим појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом Разноврсност природе односи се на узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на живи свет надограђују се на први разред кроз уочавање и ап- страховање заједничких карактеристика живих бића и повезивање делова тела живих бића са њиховим улогама. Нове класификације биљака и животиња односе се на делове тела биљака (стабло и лист), начин исхране животиња (што представља припрему за увођење ланца исхране у трећем разреду) и начин живота животиња (домаће/дивље). Однос човека и живог света разматра се из разли- читих углова – значаја које биљке и животиње имају за опстанак и лакши живот људи, уз препознавање и практиковање понашања које не угрожава биљке и животиње у окружењу. У складу са ин- тересовањима ученика, могу се детаљније истражити улоге неких делова тела човека, тако да се ученици не оптерећују фактограф- ским знањем, него сагледавањем улоге тих делова тела у свакодневним активностима, нези и бризи о њима. Другу димензију од- носа у природи представља повезаност живих бића са елементима неживе природе као основним условима за живот.

Концепт одрживог развоја и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за Свет око нас и за При- роду и друштво. У разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – рационално троше производе, односно материјале које користе у свакодневном животу; ако су у прилици, разврставају отпад на предвиђена места; брину се о биљкама и животињама. Допринос развоју овог концепта представља и раније објашњена разлика између потреба и жеља. Пуно разумевање концепта одрживог ра- звоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ пр- венствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање се проширује праћењем појава које се понављају у одређеним временским периодима (нпр. током годишњих доба). Учествовање у једноставним огледима, које је било

наглашено у првом разреду, сада се усложњава реализацијом огледа/експери- мента на основу упутства – индивидуално, у пару или групи.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и ра- звијању своје образовно-васпитне праксе.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. По- требно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна ин- формација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као инапредак других ученика.

2.4. ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Годишњи фонд часова: 36

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин; изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли; користи једноставне информације и одабрана	**ОБЛИЦИ**	Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу). Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено,

ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела; идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакоднев- ном животу; изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања; упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и умет- ничких дела; повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; пружи основне информације о одабраном музеју; разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.		испупчено и удубљено, ближе и даље...). Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика).
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Тумачење (невербално и визуелно изражавање; садржај визуелних информација). Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке).
	ЛИКОВНЕ ИГРЕ	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).
	ПРОСТОР	Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј). Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору). Сцена (маске, костими, реквизити).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У другом разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изра- жавању, стварању, дружењу и сарадњи.

Кључни појмови

Кључни појмови чине конструкцију, основу за развијање про- грама. Централни појам је простор, јер се све што видимо и дожи- вљавамо налази у простору. Из овог појма су

изведени остали кључ- ни појмови. У првом разреду кључних појмова има три: простор – облик, линија; у другом разреду четири: простор – облик, линија, боја; у трећем пет: простор – облик, линија, боја, текстура и од четвртог шест: простор – облик, линија, боја, текстура, светлина.

Централни појам, простор, указује на то да програм није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Сви садржаји везани за визуелну уметност (укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у блиској су вези са савременим светом и ученици треба постепе- но, до краја школовања, да истражују и откривају те везе.

Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се по- везати са појмовима из свакодневног живота, уметности и других програма. Приликом планирања интегрисане наставе наставник одређује кључне појмове и потпојмове наставне јединице тако што их бира из програма свих предмета. На пример, полази се од централног појма „простор" за који се везује појам „природа". За појам „природа" везује се појам „рељеф". За појам „рељеф" везује се појам „облик", са којим су повезани потпојмови „испупчено", „удубљено", „узвишења" и „удубљења". Овако одабрани појмови и потпојмови обезбеђују да ученици граде знања постепено. На пример, појам „природа" обезбеђује да се појам „рељеф" не по- везује одмах са појмовима из уметности. Ученици могу да обли- кују испупчене и удубљене облике у глини, као и да самостално надограђују појмове путем асоцијација, али наставник нуди само објашњења појмова који су одабрани за ту наставну јединицу. У следећим наставним јединицама појмови се постепено надограђују и појмовима из уметности.

Опште међупредметне компетенције

У другом разреду се нарочито развијају: компетенција за комуникацију, естетичка компетенција, компетенција за рад са пода- цима и информацијама, компетенција за учење и компетенција за сарадњу.

Компетенција за рад са подацима и информацијама развија се на јединствени начин. Ученици користе информације и податке (визуелне, аудитивне, аудиовизуелне, текстуалне, вербалне, так- тилне...) као подстицај (мотивацију) за стварање.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (про- писани или препоручени) да би се омогућило планирање инте- грисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У на- стави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ОБЛИЦИ

Наставник прво показује ученицима како да истражују, а затим их подстиче да то раде самостално.

Облици

Облици се истражују посматрањем предмета из свих углова и/или са свих страна. Наставник пита ученике по чему препо- знају облик, на пример, флаше. Затим, тражи да поставе флашу у одговарајући положај тако да се види само дно. Ученици разгова- рају о томе да ли би препознали предмет да су видели само дно. Истраживање се током године наставља тако што ученици окре ћу предмете за свакодневну употребу или облике из природе све док не пронађу положај када предмет/облик више не може да се препозна. Исто може да се ради са текстуром. Када се увелича фотографија текстуре, да ли се препознаје облик? На пример, када се посматрају увеличане шаре на крилима лептира или годови на пању? Наставник може да организује игру трагања за познатим облицима. Ученици посматрају мрље на поду, шаре на тлу, испуп- чења и удубљења на зидовима... и у њима траже познате облике. Ако у најближем окружењу има облутака, могу да цртају и сликају на њима лица или шаре... Могу да истражују облик и боју бачене сенке. Наставник може да покаже ученицима фотографије неко- лико дизајнираних предмета исте намене. На пример, торбе уметника Теда Нотена (Ted Noten), Мери Френсис (Mary Frances) или Катлин Дастин (Kathleen Dustin). Ученици треба да уоче како је уметник дошао до такве идеје, где је пронашао подстицај за стварање... Ове активности подстичу ученике да размишљају о облицима, да пажљивије посматрају и да самостално проналазе моти- вацију за ликовни рад.

Симетрија се учи искуствено. Ученици могу да савијају једноставне оригами фигуре. Почиње се од најједноставнијих: врте- шка, писмо, обележивач страница... Важно је да вежбају прецизно савијање папира на пола (по дужини, ширини и дијагонали). Треба да испробају колико пута могу да пресавију папир различитих димензија. Додатни захтеви који могу да се поставе (уколико наставник процени да су реално изводљиви у конкретном одељењу) је истовремено цртање левом и десном руком или сликање одраза предела у води (као припрема, јер ће у старијим разредима учити о асиметричној равнотежи).

Предлог тема за разговор: По чему препознајемо неки облик? У ком положају облик изгледа чудно? Како нам изгледају предмети када их осветљавамо из различитих углова? Да ли можемо да пре- познамо облик на основу његове сенке? Да ли постоје линије у обли- цима? Да ли облици могу да буду досадни и занимљиви? Да ли су лева и десна страна нашег лица исте? Како можемо да користи- мо облике из природе? Да ли неки предмети личе на жива бића?...

Супротности

Парови очигледних визуелних супротности уче се искуствено. Уочавање, поређење и приказивање супротности су активно- сти везане за принцип компоновања, контраст, који ће се учити у старијим разредима. У другом разреду се не нуди стручни термин. Један од задатака може да буде заједнички цртеж на натрон-папи- ру постављеном на зид или цртање на школској табли. Ученици се деле у две групе. Један ученик из прве групе црта неки познати облик. Друга група се договара шта би била очигледна супротност том облику, а затим један ученик из друге групе црта договорени облик поред првог. Игра се наставља све док има места на папиру/ табли. Рад се бележи фотографијом. Основна сврха ове игре је самостална изградња мреже појмова путем асоцијација и сарадња. Међутим, ако је ученицима игра занимљива и желе да је понове, наставник треба да повећа захтеве (квалитет линије и цртежа, организација композиције, повезивање мотива у причу и сл.).

Предлог тема за разговор: О чему мислимо када кажемо: супротно? Шта значи: различито, а шта супротно? Да ли је бела овца супротност црној овци? Да ли бели предмет поцрни када искључимо светло? Да ли прво примећујемо црну фигуру или белу позадину?...

Облик и целина

Принцип компоновања, доминанта, учи се опажањем истакнутог дела (бића, предмета, боје, линије...) неке целине, без дефи- ниције и усвајања стручног термина. Наставник може да покаже ученицима неки непознати садржај (рекламну фотографију, фреску, илустрацију, кадар стрипа...) на кратко, да уклони садржај и провери шта су ученици упамтили, шта су прво видели. Наставник поново приказује садржај, тражи од ученика да уоче шта све нису одмах запазили, пита их шта мисле да је најважније на слици...

У ликовним задацима ученици спајају различите материјале и предмете комбинованим поступцима који укључују и везивање чвора и/или машне. Могу да уче како да пакују поклоне, како да ушију дугме, спајају суве гранчице концем у скулптуру коју ће ка- сније осликати темперама...

Предлог тема за разговор: Шта смо данас прво угледали када смо изашли из куће? Шта прво видимо када посматрамо нечије лице? Шта прво видимо када посматрамо уметничко дело? Шта значе речи везивање и повезивање? Да ли смо везани за место у коме живимо? Да ли се уметници везују за своја дела? Како може- мо да повежемо предмете у нову целину?...

СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Тумачење

Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпи- тања (драматизација вежбања). Наставник прича причу коју ученик прати одговарајућим покретима, мимиком и кретањем. На

пример, опонаша кретање животиња (зеца, змије, кокошке...); радње (махање, руковање, дириговање, чишћење...); кретање услед струјања ваздуха (њихање крошње...) и слично. Ове активности су важне за целокуп- ни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката.

Тумачење слике учи се постепено. Користе се стрип и анимирани филм за одређивање редоследа радње, главних јунака, особина и изгледа јунака... Уводи се и разговор о теми, односно (једноставном) садржају ликовног дела, при чему наставник не нуди тумачења, већ дозвољава да ученици слободно исказују мишљење. Ученици треба да обраћају више пажње на знаке у окружењу, почев од важних саобраћајних знака за пешаке, до ознака на згра- дама поште, ресторана, апотеке... Могу да добију основне информације о томе како се знаци смишљају и ко их смишља.

Предлог тема за разговор: Зашто је важно да се разумемо? Како саопштавамо оно што нам је важно? Да ли можемо да при- чамо без речи? Шта нам слике говоре? Да ли сваки знак нешто значи? Да ли свако може да разуме знак? Зашто људи праве печате и грбове?...

Слика и реч

Предлог је везан за значај учтиве и добронамерне комуникације. Ученици треба да повезују речи и реченице које изговарају и одговарајућу мимику и гест. Такође, треба да усклађују текст и слику. На крају полугодишта могу да дизајнирају честитке. Додат- ни захтеви су, као и у првом разреду, украшавање слова (иницијa- ла), које ће нацртати или насликати и на мањем и на већем формату папира.

Предлог тема за разговор: Шта је учтива комуникација и за- што је важна? Шта је најлепше што смо икада чули? Шта је најлепше што смо данас неком рекли? Како можемо да нацрта- мо лепу реч? Ко смишља изглед украсних слова? Како да смислимо позитивне поруке за честитке?...

ЛИКОВНЕ ИГРЕ

У овој целини су груписани предлози који се односе на ин- дивидуално изражавање и истраживање изражајних могућности материјала и техника.

Боја

Ученици још увек уче о боји истраживањем, наставник не нуди дефиниције и објашњења шта су основне боје и како да направе из- ведене боје. Уколико то већ знају, наставник може да тражи да експе- риментом провере да ли мешањем различитих боја могу да добију основне боје. Тонове које добију треба да нанесу на папир, једне до других (папир касније могу да употребе за колаж). У току године се планира више задатака везаних за изражавање утиска или расположења светлим или тамним бојама, односно за повезивање светлих и тамних боја са неким појмом (радост, одмор, туга, смиреност, брзи- на, бука, детињство...). Боја се повезује и са звуком. Наставник бира

композиције без текста и тражи од ученика да насликају светлим или тамним бојама свој доживљај музичког дела. На исти начин могу светлим или тамним бојама да изразе доживљај књижевног, ликов- ног или филмског дела. Било би добро да се ликовни задаци не реа- лизују само сликањем, већ и отискивањем (импровизованим печати- ма, згужваном кесом, дном пластичне флаше...).

Предлог тема за разговор: Које боје називамо светлим, а које тамним бојама? Када користимо светле, а када тамне боје? Да ли се неке боје лепо слажу? Зашто нам се нека боја више свиђа од других? Да ли постоје боје за дечаке и боје за девојчице? Да ли по- стоје боје за децу и боје за одрасле? Да ли постоје јестиве боје? Како природа мења боју? Која бића мењају боју? Која је разлика између бојења и сликања? Чиме можемо да бојимо, а не можемо да сликамо? Ако насликамо љубичасту банану, да ли смо погреши- ли? Шта све можемо да отискујемо?.....

Замишљања

Сврха задатака који се раде на основу разноврсних и непот- пуних информација (фотографија, део текста, музичка виђета...), а које ученици треба да допуне и изразе у ликовном раду је развој маште. Од другог разреда и надаље ученици смишљају називе сво- јих радова, јер се и на тај начин развија креативност.

Предлог тема за разговор: Шта је стварност, а шта ма- шта? Када јесте, а када није пожељно да измишљамо? Како себе замишљамо у будућности? О чему размишљамо када посматрамо непознату фотографију? Шта замишљамо када слушамо музичко дело?...

ПРОСТОР

У овој целини су предложени пројекти везани за обликовање простора, који могу да се реализују било када у току године.

Простор

О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају пи- тања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећа- ју у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент. О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже.

Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм...), на шта је потребно обратити пажњу...

Пројекти везани за обликовање простора могу да буду обликовање макета и обликовање дела простора у школи. Најједностав- није макете обликују се техником клуаж. Ученици обликују куће, зграде и друге делове насеља од разноврсне амбалаже

(кутијице од лекова, кутије од кекса...), појединачне елементе лепе на кар- тонску подлогу и премазују белом бојом (еколошка боја за зидове). Касније могу фломастерима да доцртају детаље (прозоре, врата...), али је важно да композиција не буде шарена. Осим насеља које им је познато, могу да обликују и насеља из прошлости, насеља дру- гих култура или насеље из маште. Основна сврха овог пројекта је организација композиције у простору и сарадња.

Предлог тема за разговор: Шта нам се највише свиђа у нашој околини? Како се живело некад, а како сад? Како изгледају насеља у неким културама? Шта можемо да научимо у музеју? Како мо- жемо сами да украсимо своју собу?...

Кретање

Ученици треба да опажају кретање бића и машина. На пример, како лети једна птица, а како јато птица; како се креће један пешак, а како група пешака... Затим, које материјале може да покрене струјање ваздуха у затвореном простору (лишће, папир, кар- тон, камен, пластика...). Обликовање дела простора у школи може да буде израда мобилне скулптуре (и да се веже за кретање услед струјања ваздуха). Идеје за планирање пројекта могу се пронаћи на интернету ако се у претраживач унесе: „mobile art lesson plans" или „hanging art in school".

Предлог тема за разговор: Шта се све креће у природи? Шта могу да покрену вода и ваздух? Шта се све само креће? ...

Сцена

Обликовање елемената сцене, маски и костима за школску представу реализује се у пројектној настави (није нужно да пред- става буде реализована, важно је припремање). Ученици обликују маске, костиме и реквизите према садржају одабраног текста (бајке, песме, драмског текста...).

Предлог тема за разговор: Шта је сцена? Од чега све може- мо да направимо маске? Како од старе одеће можемо да напра- вимо костим за представу? Ко и како шминка глумце? Како можемо да уредимо сцену у школи?...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави Ликовне културе исходи су процесни. Формулисани су тако да до краја разреда сви ученици могу да их достигну (у мањој или већој мери) уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода.

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

– Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);

– Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);

– Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);

– Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);

– Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);

– Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, ори- гиналан је у односу на своје претходне радове...);

– Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);

– Употреба техника (примењује одговарајући процес, контро- лише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења време- на) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду).

Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду.

Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави уче- ник на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио друга- чије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

2.5. МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљнаставе и учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета идуха заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

Области музичке културе: СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ, ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ И МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО се прожима кроз све наведене наставне теме.

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, дожи- вљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућ- ностима; издвоји основне музичке изражајне елементе; препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; изговара бројалице у ритму, уз покрет; пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; изводи уз покрет музичке и традиционалне игре;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок). Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика. Музичка прича. Композиције различитог карактера и елементи музичке

примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;		изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).
повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; повезује ритам са графичким приказом; објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; учествује у школским приредбама и манифестацијама; направи дечје ритмичке инструменте; осмисли покрете уз музику; осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помо- ћу различитих извора звука; осмисли одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет. Звучне ономатопеје и илустрације Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (a^1 бела, xa^1 љубичаста боја). Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструмен- тима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.

користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.		Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање и садејство свих области и програмских са- држаја. Ниједна област не може да се изучава изоловано од друге и да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја из живота ученика.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психомоторног потенцијала детета, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у

оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени музички садржаји (бројалице, песме, музичке игре, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школска установа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу, ученике треба упућивати да правилно седе, а вежбе дисања организовати кроз интересантну причу и игре (нпр. лева шака представља цвет, а скупљени прсти десне пчелу. Након што дубоко уздахну, имитирају зујање пчеле које се чује јаче када се приближи цвету, а утишава се када се од цвета удаљава; испрекидано дување у замишљену свећу, опонашање пробушеног бало- на, итд). Вежбе за сугласнике (Ш – шуштање лишћа, Ф – фијук ве- тра, Р – зујање мотора, З – зујање пчеле, П – хлађење нечег врућег, С – опонашање оглашавања змије). Лепота певања зависи од ја- сноће и разговетности текста. Вежбе за правилну дикцију најпримерениje је остварити изговором брзалица. Извођењем брзалица, поред јасног изговора, развија се пажња и концентрација – пожељ- ни пратиоци сваког музичког извођења. Брзалицу изабрати према гласовима који их очекују у песми коју ће потом учити.

Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, ученике треба стално упућивати на неопходност неговања гласовног и слушног апарата. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету.

Од велике важности је да се ученици упознају са правилима понашања (музичким бонтоном) при слушању и извођењу музике. Важно је обезбедити тишину и пажњу у току слушања музике и упутити их када треба извођаче да поздраве аплаузом. Овај модел понашања ученици треба да задрже на концертима и различитим музичким приредбама, било да се налазе у активној (као извођачи) или пасивној (само слушају) улози.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду годишњег плана наставе и учења, оперативних планова (на нивоу месеца) и планирање часова, односно припреме за час. Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по областима распоређених по месе- цима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план садр- жи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним настав- ним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност, евалуацију квалитета испланираног и друге елементе према процени наставника. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити развијање знања и вештина предвиђених дефинисаним исходима).

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музич- ких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај. На часу треба да преовлађују активности којима се развијају знања, вештине и ставови садржани у дефинисаним исходима за конкретан час.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред поставље- ним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музи- цирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагмен- тарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и

анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (анали- тичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слуша- ња музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

1. Светосавска химна
2. Државна химна
3. Школска химна

Народне песме

1. Кад се Ћира оженио
2. Чардаш
3. Ој Мораво
4. Банатско коло
5. Дивна, Дивна
6. Моравац коло

Песме за децу

1. П. Ступел: Пахуљице
2. А. Корађ: Молимо за фину тишину
3. А. Корађ: Радост Европе
4. М. Субота: Другарство
5. Н. Херцигоња: Шапутање
6. М. Шоуц: Заклео се бумбар
7. Б. Коцкица: Ласте
8. Хор Колибри: Тротинет
9. Хор Колибри: Љубав је то

10. Д. Лаковић: Дај ми крила један круг
11. Хор Колибри: Најлепша је земља моја
12. Хор Колибри: Какви су моји тата и мама
13. С. Барић: Трепти звезда плавим оком
14. Р. Милосављевић: Примили смо вести тазе
15. Л. Вукомановић: Свети Саво, мудра главо
16. М. Бајагић: Мали слонови
17. Д. Лаковић и хор Колибри: Здравица

Домаћи композитори

1. С. Христић: Грлица, Охридска легенда
2. С. Бинички: Марш на Дрину
3. П. Коњовић: Сељачка игра
4. М. Ђурђевић: Анђели певају
5. Љ. Манасијевић: Од Бога је речено

Страни композитори

1. Н. Римски Корсаков: Бумбаров лет (The King`s Singers)
2. Ј. Штраус: Анина полка
3. Ф. Ж. Госек: Гавота
4. К. Сен Санс: Карневал животиња (Марш лавова, Аквари- јум, Птице, Магарци)
5. П. И. Чајковски: Валцер, Успавана лепотица
6. Ј. Брамс: Мађарска игра бр. 5
7. Л. Андерсон: Синкопирани сат
8. П. И. Чајковски: Шпанска игра, Лабудово језеро
9. П. И. Чајковски: Игра свирала
10. А. Бородин: Половецке игре, Кнез Игор
11. А. Понкијели: Игра сатова, Ђоконда
12. Е. Григ: У дворани планинског краља
13. Х. Манцини: Пинк Пантер, тема

14. Р. Шуман: Дивљи јахач

Видео примери

К. Сен Санс: Карневал животиња, Фламингоси,
https://www.youtube.com/watch?v=OvPjtolajZk

К. Сен Санс: Карневал животиња, Акваријум,
https://www.youtube.com/watch?v=9h_J5601Q_0
https://www.youtube.com/ watch?v=dMfXBY35LXo

К. Сен Санс: Карневал животиња, Марш лавова,
https://www.youtube.com/watch?v=8yKBlDFZOo

К. Сен Санс: Карневал животиња, Кенгури,
https://www.youtube.com/watch?v=Ae_Obzv0XeI

Чајковски: Игра шећерне виле, https://www.youtube.com/ watch?v=mQqbnMSm2aQ

I like to move it move it, https://www.youtube.com/ watch?v=hdcTmpvDO0I

П. И. Чајковски: Игра свирала, https://www.youtube.com/ watch?v=tsr9178bDB0

Ј. Брамс: Мађарска игра бр. 5, https://www.youtube.com/ watch?v=vos4eXSM9qA

Н. Римски Корсаков: Бумбаров лет, https://www.youtube.com/ watch?v=TZG8bN8tAws

ИЗВОЂЕЊЕ

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и фине мото- ричке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај.

Бројалице

Бројалице су драгоцен музички садржај у настави музичке културе за развијање ритмичких способности ученика. Слогови броја- лице изговарају се у ритму, прецизно и увек праћени одговарајућим покретом. Покрет који прати бројалицу представља извођење пулса, ритма или груписање удара. Учењем и извођењем бројалица, разви- јају се ритмичке способности и припрема свирање на дечјим инстру- ментима, због чега је извођење бројалице добра уводна активност пре учења песме или свирања на дечјим ритмичким инструментима. Певане бројалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне за почетак наставе и као уводна активност пре певања песама, уколико садржај бројалице корелира са садржајем текста нове песме. Правилан исход учења бројалице видљив је добијањем ритмички уједначеног покрета целе групе.

Певање

Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садр- жајно и/или музички сличне оној коју ће учити.

Рад на песми почиње обрадом литерарног текста (мотивациони разговор), а након тога следи звучна демонстрација. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Важно је увек обратити пажњу на правилну дикцију и инсистирати на изражајном извођењу песме.

Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представа. На овом нивоу модели се уче по слуху.

Музичке игре

У настави музичке културе пожељно је што чешће повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара. Поред музичких игара са певањем, музичких игара са певањем уз инстру- менталну пратњу, инструменталних музичких игара, традиционал- них музичких игара са певањем и без певања (само уз инструменталну пратњу), дидактичких музичких игара, музичку игру може да представља и било која песма чији литерарни садржај може да буде исказан покретом. Музичка игра се обрађује као песма по слуху, након чега следи усвајање покрета. Циљ извођења сваке игре је постизање уједначеног покрета целе групе. Група се формира слободним избором, тако што се води рачуна о броју ученика који чине групу (ако није другачије прецизирано, група максимално треба да има до шест ученика). Сви ученици учествују у извођењу музичке игре, међусобним смењивањем група, све док игру не изведе цело одељење.

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим и алтернативним ин- струментима (тело, предмети из окружења, инструменти које деца направе по узору на Орфове).

Тонску боју инструмената треба повезивати са музичким садржајем.

Примери ритмичке пратње могу бити:

– извођење пулса (основне ритмичке јединице),

– извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху),

– груписање удара – различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту,

– ономатопеја звучних илустрација – специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом.

У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две групе.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА ПЕВАЊЕ

Химне

Државна химна Светосавска химна Школска химна

Народне песме и традиционалне дечје игре (уз певање)

Дуње ранке Дечја поскакуша Шетња

Зелени се јагодо Коларићу Панићу Лепа Анка

Вишњичица род родила С' оне стране Дунава Медвед бере јагоде Седи Ћира на врх сламе Ој, Јело, Јелице

Кад смо били бебе Божићна песма

Ој, Бадњаче, Бадњаче Помози нам Вишњи Боже

Дечје песме

М. Милојевић: На ливади

Л. Вукомановић: Свети Саво, мудра главо

М. Бајагић: Мали слонови М. Субота: Телефонијада З. Христић: Бус

Д. Лаковић: Ечке, течке

Хор Колибри: Какви су моји тата и мама

Ст. Коруновић: Јесен

Ст. Коруновић: Ала веје, веје

Хор Колибри: Преко брда, преко брега

Џ. Пјерпонт: Звончићи

Ж. Б. Лили: Док месец сја

Р. Томерлин: Рибар Б. Мандић: Свиња Б. Мандић: Јелен

Б. Мајданац: Имитатори

Ст. Коруновић: Пролећна песма

В. Астрацијева: Пролеће (Висибаба мала) В. А. Моцарт: Француска песма

Музичке игре

Перпетум џезиле: Киша

Н. Хиба: Лептир

М. Петров: Загонетка

В. Томерлин: Семафор

Свирање на дечјим инструментима

Народна песма: С оне стране Дунава

Народна песма из Шумадије: Шетња (Пођи Миле у наш крај)

Српска народна песма из Хрватске: Ој, Јело, Јелице

Народна песма: Седи Ћира на врх сламе

Ж. Б. Лили: Док месец сја

В. А. Моцарт: Француска песма

Ст. П. Коруновић: Јесен (Нестало је лета)

Џ. Пјерпонт: Звончићи

В. Астрађијева: Пролеће (Висибаба мала)

М. Милојевић: На ливади

Модели

Народна песма: Дошла ми бака Народна песма: Ресаво водо ‘ладна Народна песма: Ми идемо преко поља Народна песма: Фалила ми се

Народна песма: Сол ми дај

Народна песма: Лазара мајка учила

З. М. Васиљевић: Синоћ је куца лајала

М. Живковић: Сиђи мацо

СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, ути- че на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

– импровизацију игре/покрета на одређену музику

– израду дечјих ритмичких инструмената од различитих ма- теријала

– музичке импровизације

– музичка питања и одговоре

– компоновање мелодије на задати текст

– илустрацију доживљаја музике

– одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања мелодија.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентифи- ковању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је степен ангажовања, уложен труд и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим музичким могућностима. У оквиру свих музич- ких активности, потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

2.6. ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Годишњи фонд часова: 108

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости.

– правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела; – успостави правилно држање тела; – правилно дише током вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања у и на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре;			Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање: кратким корацима, дугим корацима, у различитом ритму, ходање опружањем стајне ноге, ходање са реквизитом, ходање са променом правца и смера, ходање комбиновано са различитим покретима, ходање преко ниских препрека, елементарне игре са ходањем. Техника трчања: трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање стартом из различитих почетних положаја, трчање 30 m елементарне игре са трчањем.

- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; - прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – уочава улогу делова тела у вежбању; – уочи промене у расту код себе и других; – препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - наведе врсте намирница у исхрани; - препознаје везу вежбања и уноса воде; - повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује успех у вежбању;		Скакања и прескакања	Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком. Комбинације скокова, Скок удаљ и увис из места и залета. Скок са повишене површине. Припремне вежбе за прескок: игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

		Бацања и хватања	Ходање и трчање са котрљањем лопте. Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис без и са окреом за 360^0. Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању. Додавање лопте једном и другом руком. Вођење лопте у ходању и трчању. Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол. Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ. Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање, додавање).
		Пузања, вишења, упори и пењања	Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису пред- њем. Помицање у вису предњем окретањем за 180^0, са укрштеним хватом. Њихање уз помоћ. **Проширени садржаји** Узмак корацима уз косу површину. Бочно пењање уз лествe са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.

		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Два повезана колута напред. Колут напред и скок пруженим телом. Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад. Састав од научених елемената. Игре усвојених вежби. **Проширени садржаји** Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	**Основни садржаји** Мала вага на тлу, клупи и ниској греди. Ходање привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање уназад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. **Проширени садржаји** Наскок кораком на греду. Чучањ и окрет у чучњу за 90^0 и 180^0. Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем

			уназад и окретом у чучњу за 180^0. Одељенско такмичење.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања сареквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Прескакање вијаче на различите начине. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом. Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита
		Плес и Ритимика	**Основни садржаји** Народно коло и дечији плес по избору. Повезивање елемената из првог разреда у композицију – састав. Основни ритмички покрети са реквизитима. **Проширени садржаји** Прескакање вијаче уназад. Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом

		Полигони	Кобиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕ-НА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам пристојно.
		Здравствено васпитање	Моје здравље и вежбање. Мишићи, зглобови и кости мога тела. Телесни развој.. Лична хигијена. Хигијена простора за вежбање. „Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана. Значај воде за организам и вежбање.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних, ваннаставних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитно-образовног подручја које се састоји из три предметне области:

– физичке способности,

– моторичке вештине,

– физичка и здравствена култура.

Већина исхода у програму је развојног карактера и протеже се кроз цео први циклус основног образовања и васпитања, узима- јући у обзир узраст ученика и сензитивне периоде развоја физич- ких способности.

Програм другог разреда базиран је на континуираном разви- јању знања, вештина, ставова и вредности.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

А. часови физичког и здравственог васпитања; Б. слободне активности;

В. недеља школског спорта;

Г. активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање ...);

Д. школска такмичења;

Ђ. корективно-педагошки рад и допунска настава.

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

– развијање физичких способности које се континуирано ре- ализују у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада би- рају се у складу са потребама и могућностима ученика и матери- јално-техничким условима за рад;

– подстицање ученика на самостално вежбање;

– учвршћивање правилног држања тела.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Усвајање моторичких вештина остварује се путем основних и проширених програмских садржаја тако што се примењују основни дидактичко-методички принципи и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојене моторичке вештине ученицима треба да омогуће примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама.

Ученицима који имају потешкоћа да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Ученику који има потешкоће да достигне предвиђени исход, оставља се могућност да тај исход достигне у наредном периоду.

Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима, реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.

Пре рада на усвајању нових моторичких вештина из наведених наставних тема, неопходно је поновити моторичке вештине усвојене у првом разреду.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу зна- ња, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу.

Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање дру- гарства; препознавање негативних – неприхватљивих облика понашања у игри и др.

Поред наведеног, у овој области потребно је радити и на: него- вању патриотских вредности (народне традиције) и мултикултуралности; формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности, итд.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани исходи предста- вљају резултат учења на крају сваког разреда, па је при планирању рада потребно одредити временску динамику у односу на остваривање одређених исхода током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Предмет се реализује кроз 108 часова практичне наставе. Број часова датих наставних тема планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Настав- не теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Неке наставне теме остварују се реализацијом основних и проширених садржаја.

Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима, узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима) који су са- владали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутости – остварености исхода, потребе ученика и услове за рад.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, дозира- ти вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговрајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, тако што се води рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге

– без и са реквизитима,

– на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости

– без и са реквизитима,

– уз коришћење справа.

3. Развој издржљивости

– трчање,

– елементарне игре,

– вежбање уз музику,

– плес.

4. Развој координације

– извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима.

5. Развој брзине

– једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја, итд.),

– штафетне игре,

– извођење вежби максималном брзином.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

1. Ходање и трчање

Ходање кратким корацима, дугим корацима, у различитом ритму, ходање са опружањем стајне ноге, ходање са реквизитом, ходање са променом правца и смера, ходање комбиновано са ра- зличитим покретима (покрети руку, ногу, трупа), ходање преко ни- ских препрека, елементарне игра са ходањем.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање 30 m са стартом из различитих почетних положаја, елементарне игре са трчањем.

2. Скакања и прескакања

Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево–десно, напред–назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоско- ка); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, саопружањем тела, лево–десно, напред–назад. Скок суножним одскоком пруже- ним телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножно наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслагане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ из ме- ста, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај.

Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског санду- ка, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину.

Скакање преко вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком.

Школица, игра „ластиша” и др. Комбинације скокова:

– скокови са ноге на ногу,

– скок са једне ноге и досок на исту,

– скокови одразом са једне ноге и доскок на обе ноге,

– скокови преко ниже препреке.

Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок увис, песак).

Скокови увис: из залета право једноножним одскоком преско- чити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) истовременим поласком два до три ученика.

Скок са повишене површине, комбинован са увинућем, згрченим ногама, са окретом за 900 или 1800.

Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама: боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу.

Припремне вежбе за прескок:

– суножни скокови са одскочне даске, доскок на струњачу. Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика.

Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

3. Бацања и хватања

Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и удаљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, ква- драти од вијача на рукометнм голу...). Вежбе поновити у ходању и лаганом трчању.

Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лопту по тлу и хватањем је подићи обема рукама.

Вођење лопте у месту и ходању (левом и десном руком). Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе. Игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ.

4. Пузења, вишења, упори и пењања

Реализују се кроз основне и проширене садржаје.

Основни садржаји

Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...).

Пењање: уз рипстол, уз морнарске лествe, чеоно, наизменич- ним прехватањем, пењање.

Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др.

Пењање и спуштање на и са различитих справа.

Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим спра- вама на којима се вис може извести.

Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем.

Помицање у вису предњем са окретањем за 1800, са укрштеним хватом.

Њихање уз помоћ.

Упор активни на тлу и на свим справама на којима се упор може извести.

Проширени садржаји

Узмак корацима уз косу површину.

Бочно пењање уз лествe са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.

5. Вежбе на тлу

Реализују се кроз основне и проширене садржаје.

Основни садржаји

Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче; клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору скло- њено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поско- ци”). Клек, узручење, заклон.

Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину.

Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рип- столу окачене шведске клупе и прекривене струњачама).

Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправ- но и узручења.

Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове – поваљка).

Два повезана колута напред.

Колут напред и скок пруженим телом.

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад.

Поновити састав из првог разреда, комбинацију на тлу од следећих вежби:

најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока.

Састав од научених елемената:

Два везана колута напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно, ко- лут назад, усправ и два дечја поскока.

Примене усвојених вежби кроз игру

Проширени садржаји

Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте.

Одељенско такмичење у комбинацији научених вежби.

6. Вежбе равнотеже

Реализују се кроз основне и проширене садржаје.

Основни садржаји

Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном но- гом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим поло- жајем руку (о бок, одручење, узручење).

Ходање по широком делу шведске клупе:

напред – одручење; уназад опружањем упорне ноге, узру- чење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану – одручити, став спетни, узручити.

Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држа- њем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда).

Комбинација вежби из првог разреда: из става спетног на по- четку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° хо- дање устрану корацима са привлачењем и зибом почучњем, одру- чити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу или греду, комбинацију научити на тлу, на линији.

Мала вага на тлу, клупи и ниској греди.

Ходање са привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање у назад на греди.

Састав из првог разреда допунити наученим вежбама.

Проширени садржаји

Наскок кораком на греду.

Чучањ и окрет у чучњу за 900 и 1800.

Састав из првог разреда допунити вежбама: ходање у назад и окретом у чучњу за 1800.

Одељенско такмичење.

7. Вежбе са реквизитима

Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следе- ћих садржаја:

Вежбе обликовања са лоптом, палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима.

Трчања, поскоци и скокови – вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе;

Коцке, шведска клупа или шведски сандук: пењање и силажење нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање, трчање са реквизитом у рукама (лопта, медецинка, обруч...);

Прескакање вијаче на различите начине (суножним, једноножним скоковима, прескакања са међускоком, са ноге на ногу, прескакање вијаче у кретању).

Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка..) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита.

Игре са ластишом.

Полигон и елементарне игре узкоришћење палица, вијача, обруча, коцки и чуњева.

8. Плес и ритмика

Реализују се кроз основне и проширене садржаје.

Основни садржаји

Ритмичко ходање и трчање променљивим ритмом, темпом уз пљесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања уз мењање поло- жаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу.

Основни ритмички покрети са реквизитима

Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и че- оној равни; суножни скокови кроз вијачу обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав.

Прескакање вијаче у кретању напред.

Лопта или обруч: кружења у чеоној и бочној равни обема и једном руком; бацање и хватање у задатом ритму у месту и у кретању са почучњем;

Плесови: „Ја посејах лубенице” и „Ми смо деца весела”. Једно коло по избору.

Проширени садржаји

Прескакање вијаче уназад.

Комбиновано прескакање вијаче напред-назад.

Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом:

Њихање вијаче у бочној равни напред-назад, кружење, отво- рити вијачу у предручењу, два суножна поскока са међупоскоком, два суножна поскока без међупоскока окретањем вијаче напред, њихање и кружење у бочној равни на супротној страни, исти ско- кови али са окретањем вијаче назад, зауставити вијачу у предручењу и наставити четири поскока са ноге на ногу обртањем вијаче напред, став спетни, предручење.

9. Полигони

Полигони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области).

Полигони се састављају од усвојених вежби у складу са усло- вима за извођење наставе.

Комбиновани полигон са задацима уз коришћење справа и ревизита (провлачења, ношења, котрљања, пењања, вишења, прескакања...).

Усавршавање моторичких вештина може се реализовати кроз драматизацију вежбања уз корелацију са другим наставним пред- метима (музичко, ликовно, математика, српски језик и књижевност...).

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање.

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежби и упознати их са утицајем примењених вежби на организам.

Вежбам безбедно

Упознати ученика са правилима понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током вежбања.

Чувам своје и туђе ствари

Формирање свести о потреби чувања како својих тако и туђих ствари.

Правила елементарних игара

Усвајање основних правила елементарних игара које се на часу реализују. Развијање свети о потреби поштовања правила игара, као и последицама њиховог непоштовања.

Некад изгубим, а некада победим

Неговање такмичарског духа. Прихватање победе и пораза на социјално прихватљив начин (без ругања и ниподаштавања противника...).

Навијам пристојно

Подстицати ученике да приликом игре или такмичења по- штују своју и противничку екипу и награде сваки леп потез и поступак учесника у игри.

Здравствено васпитање

Моје здравље и вежбање

На начин прихватљив за ученике објаснити значај различитих вежбања за здравље. Развој свести о потреби да се буде здрав и шта значи здравље за човека. Неопходно је да уоче разлике између здравог и болесног стања организма.

Мишићи зглобови и кости

Ученици именују делове тела, кости, зглобове и мишиће (груди, стомак, леђа, ноге, руке – рамени појас) и наводе њихову улогу. Могућности свог тела ученици показују кроз вежбање. Нагласити значај физичке активности и физичког и здравственог васпитања као предмета.

Телесни развој

Проширити ученичка знања о сопственом расту и развоју. Оспособити их да уоче одређене промене током досадашњег развоја.

Лична хигијена

Формирање свести о значају одржавања личне хигијене.

Стварање навике да се опрема за физичко вежбање уредно одржава и чува.

Хигијена простора за вежбање

Формирање навике да се хигијена простора у којем ученик вежба уредно одржава и чува (сала, свлачионице игралишта...)

„Шарени – разноврсни оброк” правилна исхрана

Упознавати ученика са значајем разноврсности исхране.

Значај воде за организам и вежбање

Упознавати ученика са значајем редовног и довољног конзу- мирања течности – воде и њеним значајем у вежбању.

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике реализације наставе:

– јасноћа наставног процеса;

– оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;

– избор рационалних облика и метода рада;

– избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;

– функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичих облика рада треба да буде у функцији ефи- касне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

• Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању који обухвата:

– вежбање у адекватној спортској опреми;

– активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања;

– вежбање и играње у слободно време.

• Приказ једног комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита.

• Постигнућа у моторичким вештинама.

• Индивидуални напредак ученика

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неоп- ходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених практичног дела наставе прати се и вреднује:

– познавање основних правила елементарних игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;

– учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави.

Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидите- том врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ВАННАСТАВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Одељенско веће другог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Слободне активности

Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посе- бан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, схватања важности сопственог здравља и безбедности, о потреби него вања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школ- ског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

– физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика;

– културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...);

– ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Одељенско веће другог разреда заједно са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу Физичког и здравственог васпи- тања у другом циклусу, као и другим Стручним већима (ликовне

културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и здравственог васпи- тања, буду укључени у огранизацију ових активности.

Г. Активности у природи (излет, крос,)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

– излет;

– крос се организује минимум једном у току школске године;

План и програм ових активности сачињава Одељенско веће другог разреда у сарадњи са Стручним већем предметних настав- ника који реализују наставу Физичког и здравственог васпитања у другом циклусу.

Д. Школска такмичења

Школа за ученике другог разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса Физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Одељенско веће другог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника Физичког и здравственог васпитања.

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

– потешкоће у остваривању исхода;

– смањене физичке способности;

– лоше држање тела;

– здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

– уочавање постуралних поремећаја код ученика;

– саветовање ученика и родитеља;

– организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;

– организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа.

Ослобађање ученика наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само практичног дела програ- ма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела, у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

– прате игру и усвајају правила игара,

– направе едукативни цртеж са спортског догађаја,

– на други начин помажу у настави.

Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела на- ставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

– наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави;

– примени основна здравствено-хигијенска правила;

– помогне у организацији активности предвиђених програмом.

Педагошка документација

– Планови рада Физичког и здравственог васпитања, план рада одељенског већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.

– Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник у складу са Стручним упутством.

Педагошку документацију наставник сачињава у писаној или електронској форми

2.7. ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе и учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и култу- рама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 72

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне фунцкије)	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици суу стању да у усменој комуникацији:	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ Ученици у усменој комуникацији уче и увежбавају:
1.Увод у предмет Поздрављање и представљање 2 My family Именовање чланова породице	разумеју једноставне поздраве и реагујуна њих; поздраве и отпоздраве користећи најједноставнија језичка средства; питају и кажу како се зову. -разумеју једноставне речи, именују чланове у оквиру породице - питају и кажу како зе зову њихови чланови породице	- речи изразе који се односе на поздрављање и представљање; Наставник ће упознати ученике са наставним темама и исходима наставе у овој школској години. -речи којима се именују чланови породице. Препознавање чланова породице
3. Starter unit - Hello Здраво Поздрављање и представљање; изражавање упутстава и налога; исказивање хронолошког времена.	разумеју и именују бића и предмете који се односе на тему; разумеју једноставне исказе који се односе на поздрављање и представљање; поздрављају, отпоздрављају, размењују информације личне природе (питају и кажу како се зову); разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих; формулишу једноставна упутства и налоге; разумеју и саопште једноставне исказе који се односе на хронолошко време; поштују правила учтиве комуникације.	имена ликова из уџбеника; изразе који се користе за поздрављање, представљање, и основну друштвену комуникацију са вршњацима – I'm (Miloš). Hello. Bye. How are you? I'm fine thank you. препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова Aa, Bb; правилно писање бројева 1 и 2; речи које садрже гласове /æ/ и /b/ и повезују их са словима a и b – apple, Annie, boy, bat; кратку причу која се односи на тему; дане у недељи и активности које раде током недеље.

4.My house Описивање делова куће, ствари које се налазе у и ван куће.	препознају и именују боје; разумеју једноставне описе предмета и места; опишу предмете и места користећи једноставна језичка средства; разумеју и саопште једноставне исказе који се односе на метеоролошко време; разумеју начин разоноде код вршњака у циљној култури.	речи којима се именују делови куће bathroom, kitchen, bedroom малих и великих латиничних слова Cc, Dd; правилно писање бројева 3 и 4; речи које садрже гласове /k/ и /d/ и повезују их са словима c и d – cat, car, dog, duck; кратку причу која се односи на тему; речи и изразе којима се описују временске прилике – What's the weather like? It's snowing/raining/ windy/cold...
5. My birthday Именовање хране и пића у току прославе + Test	препознају и именују предмете из непосредног окружења; разумеју једноставне описе предмета; опишу предмете и места користећи једноставна језичка средства; уочавају сличности и разлике у школском животу у циљној култури и код нас.	речи којима се именује храна и пиће у току прославе рођендана препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова Ee, Ff; правилно писање бројева 5 и 6; речи које садрже гласове /e/ и /f/ и повезују их са словима e и f – egg, elephant, fish, farm; кратку причу која се односи на тему.
6. My animals Именовање животиња, покрета, врсте спортова	препознају и именују предмете из непосредног окружења; разумеју једноставне описе предмета; опишу предмете користећи једноставнајезичка средства; искажу и прихвате захвалност на једноставан начин; поштују основне норме учтиве комуникације у циљној култури; уочавају сличности и разлике у изгледу школског	речи којима се именују животиње, њихови покрети препознавање (правилно писање као опција)малих и великих латиничних слова *Gg, Hh, Ii*; правилно писање бројева 7 и 8; речи које садрже гласове /g/, /h/, /ı/ и повезују их са словима *g, h, i – girl, guitar, hat, horse, insect, ill*;

	простора у циљној култури и код нас.	кратку причу која се односи на тему.
7. My toys Именовање играчака, делова лица, одређивање различитих места предмета	- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима не ко представља неког другог; представи другог користећи једноставна језичка средства; разумејуједнаставна питања личне природе и реагују на њих; размењују информацијеличне природе; разумеју једноставне описе места и једноставна обавештењакоја се односе на положај у простору; опишу места користећи једноставна језичка средства и тражи/пружи једноставна обавештења о положају у простору; разумеју и саопште једноставнеисказе који се односе на изражавање бројева;	речи којима се именују играчке, место играчака, делови лица препознавање (правилно писање као опција)малих и великих латиничних слова *Jj, Kk, Ll*; правилно писање бројева 9 и 10; речи које садрже гласове / dʒ /, /k/, /l/ и повезујуих са словима *j, k, l – jug, juice, kangaroo, key, lion, lollipop*; кратку причу која се односи на тему; кратку причу која се односи на тему;
	- уоче сличности и разлике у породичном животу и култури становања у циљној култури и код нас.	- речи које се односе на места у граду – *cafe, supermarket, sports centre, cinema, playground, library;*језичку структуру – *How many cafes? There are four cafes. There is a library.*
8. Christmas Божић Честитање.	- разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упуте једноставне честитке; уоче сличности и разлике у начину прославе Божића у циљној културии код нас.	изразе и речи које се односе на Божић – *reindeer, Father Christmas, present, cracker, Christmas stocking, Merry Christmas*; сличности и разлике у начину прославе Божићакод нас и у ВБ; песму *We wish you a Merry Christmas;* Божићне игре.

9. Smiles magazine V Именовање играчака широм света, ослушкивање звукова	препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; изразе потребе, осете и осећања кратким, једноставним језичким средствима; разумеју једноставне описе бића; опишубића користећи једноставна језичка средства; поштују правила пристојног понашањана јавном месту.	речи које се односе на именовање различитих играчака, врсте материјала малих и великих латиничних слова *Mm, Nn, Oo*; правилно писање бројева 11 и 12; речи које садрже гласове /m/, /n/, /o/ и повезујуих са словима *m, n, o – man, mango, nose, neck, orange, octopus*; кратку причу која се односи на тему; речи којима се оменују делови тела – *head, eyes, ears, nose, mouth, arm, leg*; језичку структуру – *It's got (two heads). I've got (three eyes).*
10. My holidays Именовање делова одеће, временски услови, дани у недељи+Test	препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе бића и места; опишу бића користећи једноставна језичка средства; разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање способности; траже информацију о туђим способностима и саопште шта они или неко други могу/не могу, умеју/не умеју да ураде; искажу и прихвате захвалност на једноставан начин; поштују основне норме учтиве комуникације у циљној култури.	речи којима се именују дивље животиње – *bird, bear, hippo, crocodile, tiger*; језичку структуру – *Whatare they? They're (bears). They're at the zoo.* препознавање (правилно писање као опција)малих и великих латиничних слова *Pp, Qq, Rr*; правилно писање бројева 13 и 14; речи које садрже гласове /p/, /kw/, /r/ и повезујуих са словима *p, q, r – panda, pen, queen, quilt, river, raibow*; кратку причу која се односи на тему; језичку структуру за изражавање способности – *Abird can fly. I can't fly. Can you swim? Yes, I can. No, I can't.*

11. Smiles Magazine 6 Природне карактеристике и описивање места	-препознавање предела у оквиру земље, описивање и представљање	- речи и изрази који се односе на одређени предео који се описује,
12. Check point Провера знања из претходног поглавља	препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе бића и предмета; опишу бића и предмете користећи једноставна језичка средства; уоче сличности и разлике у занимањимау циљној култури и код нас.	речи којима се именују делови одеће, временске прилике писање малих и великих латиничних слова *Ss, Tt, Uu*; правилно писање бројева 15 и 16; речи које садрже гласове /s/, /t/, / ʌ / и повезују их са словима *s, t, u – sofa, sock, towel, turtle, umbrella,up*; кратку причу која се односи на тему; речи којима се именује рачунарска опрема – *monitor, speaker, printer, tower, mouse*; језичку структуру – *What's this? It's a (keyboard).*
13. Happy Easter Именовање речи које описују празник	препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање/ непришпадање, поседовање/непоседовање; траже и дају једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; разумеју једноставне описе бића и предмета; опишу бића и предмете користећи једноставна језичка средства; уоче сличности разлике у начину одевања у циљној култури и код нас.	речи којима се именује честитање празника препознавање (правилно писање као опција)малих и великих латиничних слова *Vv, Ww, Xx*; правилно писање бројева 17 и 18; речи које садрже гласове /v/, /w/, /ks / и повезујуих са словима *v, w, x – violin, vase, woman, wall, box, fox*; кратку причу која се односи на тему; језичку структуру – *She's wearing a hat. I'm wearingboots. He's wearing trousers.*

14. Valentine's Day Именовање речи које се односе на овај празник	препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима се изражава допадање/недопадање; траже и дају једноставне исказе којима се изражава допадање/недопадање; уоче сличности и разлике у односу према животињама у циљној култури и код нас.	речи којима се честита дан заљубљених препознавање (правилно писање као опција)малих и великих латиничних слова *Yy, Zz*; правилно писање бројева 19 и 20; речи које садрже гласове /j/, /z/ и повезују их са словима *y, z – yo-yo, yogurt, zebra, zoo*; кратку причу која се односи на тему.
Укупан број часова (збирно)		

Број и називтеме	Процена и провера постигнућа	Корелација
1.Увод у предмет	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	Грађанско васпитање, српски језик
2. My family Моја породица	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, ученички радови.	Грађанско васпитање, музичка и ликовна култура, драмска уметност, свет око нас, физичкои здравствено васпитање, српскијезик
3. Starter unit-Hello Здраво	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, драмска уметност, српски језик, свет око нас
4 My house Моја кућа	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, свет око нас, музичка култура,ликовна култура, драмска уметност,српски језик

5. My birthday Мој рођендан	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик, свет око нас
6. My animals Моје животиње	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српскијезик
7. Chrsitmas Божић	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, верска настава, свет око нас,ликовна култура, музичка култура, драмска уметност, српски језик.
8. My toys Моје играчке	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик,
9. Smiles magazine Часопис смеха 5	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик, свет око нас.
10. My holidays Мој распуст	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	Грађанско васпитање, драмскауметност, српски језик
11. Smiles magazines 6 Часопис смеха 6	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци,тестови слушања, различите	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик, свет око

	технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	нас, информатика ирачунарство
12. Checkpoint Провера знања	Посматрање и праћење, усмена провера крозиграње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичкакултура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик, математика
13. Happy Easter Срећан Ускрс	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Грађанско васпитање, музичка култура, ликовна култура, драмска уметност, српски језик, свет око нас.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници. Полазећи од исхо- да, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане и невербалне), формално и садржински централну позицију програма наставе и учења заузимају управо комуникативне функције. На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које укључују постепено усавршава- вање способности разумевања говора, разумевања писаног текста (од трећег разреда), интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични искази. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери језичких садржаја, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју

неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

– циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;

– говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

– наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;

– битно је значење језичке поруке;

– знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

– са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;

– сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

– комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

– усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;

– поимање програма наставе и учења као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;

– наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;

– ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

– наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала;

– учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

– рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);

– за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике/активности

Током часа, препоручује се динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши – од трећег разреда, пове- жи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.)

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације, итд.)

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.)

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-за- писа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.)

Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање).

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА У ПРВОМ И У ДРУГОМ РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Предности наставе страног језика у првом и другом разреду основне школе у вези су са специфичностима усвајања језика на раном узрасту. Основна карактеристика раног учења није аналитичко учење, већ усвајање језика на сличан начин на који се усваја

матерњи језик – дете страни језик користи искључиво у комуни- кацији и у ситуацијама које су блиске његовим интересовањима. Рани почетак учења страног језика отвара пут за развијање више- језичности и достизање виших нивоа језичке компетенције који су релевантни за даље школовање и професионални живот.

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само на тај начин ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем учења страног језика.

Пошто је програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуцијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних у учионици, при сусрету са лицима другог говорног подручја. То ће пружити бројне прилике ученицима да експери ментишу са употребом језика, растерећени страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога, треба инсистирати на таквом моде- лу комуникације од самог почетка, јер уколико ученици навикну на другачији модел, тј. искључиву примену матерњег језика при- ликом успостављања контакта и комуникације са наставником или вршњаком, тешко ће ту навику касније променити. Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију (ако нпр. наставник каже слушај, пожељно је да покаже ту активност стављајући руку иза уха). Нека упутства наставник у почетку може да изговара паралелно на страном и на матерњем језику с тенденцијом да постепено изоставља матерњи језик, пратећи да ли ученици препознају њихово значење на страном језику. Потребно је што више користити предмете и бића из непосредног окружења, слике из наставних материјала, картице, постере и сл. За садржаје који не представљају „језик учионице" и не понављају се сваког часа препоручују се активности усмене репродукције и контролисане продукције; на тај начин ученицима се омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Такође се подстиче интеракција с другим ученицима, која се може, као благи вид медијације, реализовати давањем упутстава на матерњем језику (нпр. питај друга или другарицу како се зове и колико година има, шта воли/не воли да једе, итд.; одговори на питања друга/другарице), или увођењем покрета као невербалног средства комуникације.

Ученици се оспособљавају за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити

замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом, као и потребама и интересовањима ученика.

Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму с којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета. Стога се, на овом нивоу, не може очекивати да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања наставе имати у виду узраст уче- ника и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Већина ученика на том узрасту има проблем са пажњом, концентрацијом и памћењем током 45 минута. Стога је упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до 15 минута.

ПРЕЗЕНТОВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ САДРЖАЈА

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико пута чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи: именице – делови тела, животиње, играчке..; глаголи – устати, сести, подићи, спустити неки предмет…; придеви за опи- сивање стања и осећања – срећан, тужан, гладан, жедан…

Одговарајући контекст (приче у сликама, песме, игре и сл.) битна је претпоставка успешног усвајања вокабулара, као и јези- ка уопште. Усвајање лексике биће утолико ефикасније уколико се остварује у јасном ситуационом контексту. Примера ради, ако се усвајају речи које се односе на свет животиња, могуће је органи- зовати стварни, симулирани или виртуелни обилазак зоолошког врта. Треба водити рачуна о томе да су ученици, током једног школског часа, у стању да усвоје пет до седам нових речи.

Дијалошки модели (као основа за „имитирање”) веома су ефикасни за развијање говора. У недостатку спонтане комуника- ције међу ученицима, наставник може да користи лутке – обичне плишане, прављене од чарапа или папира – и тако направи

одговарајући дијалошки модел. Наставник се може обраћати ученицима са лутком која пита. Ученици ће врло брзо и лако моћи да дају одговор, али и да поставе питања. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст који ће и стидљивијим ученицима омогући- ти да се охрабре и проговоре.

Пројектне активности повећавају мотивацију, јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или у групи решавају за- датак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне компетенције. Пројекат је погодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата, тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају" његову употребу. Њихов потенцијал огледа се, између осталог, и у томе што:

– ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);

– ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когни- тивне, комуникативне и социјалне;

– сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „из- несе" те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;

– одговарају свим стиловима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;

– подижу мотивацију и самопоуздање;

– оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;

– развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Читање и писање су необавезне активности у другом ра- зреду. С обзиром на то да се латинично писмо уводи у наставу српског језика у другом полугодишту другог разреда, иницијално писање и читање може се понудити као опција само за ученике који то желе и знају, на елементарном нивоу (читање појединачних речи и једноставних реченица, допуњавање речи словом и слично, нипошто самостално писање и диктати). Ова активност се не оце- њује и на часу има споредну улогу.

Социокултурну компетенцију, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи, треба уводити од самог почетка учења

страног језика на најнижем узрасном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Граматички садржаји се на овом узрасном нивоу не обрађују експлицитно. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, исходима и стандардима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

2.8. ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

БРОЈ ЧАСОВА: 36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

– упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); самостално користи дигиталне уџбенике за учење; креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; својим речима објасни појам покретне слике; креира елементе покретне слике; креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет;	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО Препоручени број часова: 20	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА Препоручени број часова: 6	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.

наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну		

безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;		
– предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину;	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Разлагање проблема на мање целине.
својим речима објасни појам алгоритам; анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадници);	Препоручени број часова: 10	Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.

креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.		
Кључни појмови садржаја: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи - глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.

Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наведене исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само наставник располаже дигиталним уређајем. Уколико наставник има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе

на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

– самопроцена: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;

– вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу);

– отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.

– Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

3. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

3.1. ВЕРСКА НАУКА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 36 Недељни фонд часова: 1

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Ми смо Црква – уводни час	упознавање ученика са садржајима и начином рада мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	*Когнитивни аспект:* моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као

		разреду школовања. *Афективни аспект:* желети да активно учествује на часовима верске наставе		настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе Теоријска настава се
II – МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ 2. Крштењем постајемо чланови Цркве 3. Црква – заједница 4.Храм – место окупљања заједнице 5. Литургија – догађај Цркве 6. Заједница радости	омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу омогућити ученицима да разликују појмове: Црква, храм, Литургија указати ученицима да је учешће у Литургији засновано на слободи	*Когнитивни аспект:* знати да се Крштењем постаје члан Цркве знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих знати да је Црква заједница са Богом разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) на елементарном нивоу моћи да	Икона Христовог Крштења Библијска прича о Ноју – Нојева барка – брод спасења Народна приповетка „Седам прутова“ Слике различитих православних храмова (спољашњи и унутрашњи изглед) Новозаветно сведочанство о Свадби царевог сина (препричано и прилагођено)	

		опише зашто се подижу храмови моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве знати да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели Афективни аспект: желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова		реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе
III – ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ 7. Народ Божји, различите службе 8. Литургијске службе: Епископ, свештеник и ђакон 9. Многе службе, једна Црква	ученицима пружити основно знање о литургијским службама омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби омогућити ученицима да уоче да свако у	*Когнитивни аспект:* препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији знати да свако у Цркви има своју службу уочити међусобну повезаност службе у Цркви уочити од коликог је значаја за неку заједницу	Садржаји који се односе на разне службе људи у свету Прича „Отац управља бродом“ Садржаји који се односе на службе у цркви(примерисветитеља и њихових служби (епископи: Св. Сава, Св. Никола...; Св. Сава Јустин; Св. Серафим Саровски; Св. архиђакон Стефан, Св. ђакон Авакум; народ: Св. Петка, Св. Димитрије, Св. Ђорђе)	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим

10.Епископ – слика Христова на Литургији 11.Ко су монаси?	Цркви има своју службу	окупљање свих њених чланова уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве моћи да објасни службу Епископа у Цркви моћи да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом уочити да Епископ предводи молитву Цркве моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири	Разне илустрације епископа, свештеника, ђакона Слике са Литургије Слике монаха, монахиња; Прича: „Велики монаси најсличнији анђелима“ Манастири – извори љубави и светлости Слике манастира	предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току

IV – ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА **12. Пресвета Богородица – мајка Христова** **13. Божић – Христос се роди!** **14. Богојављење – Христос је Син Божји** **15. Свети Сава и Свети Симеон**	ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве указати ученицима да се празници прослављају литургијски – на заједничкој молитви ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице	*Афективни аспект:* ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви Когнитивни аспект: уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас уочити да Богородицу сматрамо светијом од свих светих знати молитву Богородице Дјево усвојити текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ знати да се приликом Крштења Христовог, Бог	Пресвета Богородица – Ваведење и Благовести Богородичини празници Молитва „Богородице Дјево“ Рођење Христово Прича „ Мали Данило сведок Христовог рођења“ Божићна песма: „Витлејеме славни граде“ Крштење Христово Казивање о Светом Сави и Светом Симеону Песме Св. Владике Николаја: Брижни син (о Св. Сави и Св. Симеону) и Хиландар	реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким

		открива као Света Тројица знати да је Свети Сава наш први Архиепископ знати ко је подигао манастир Хиландар Афективни аспект: пожелети да радо учествује у прослављању празника пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици		чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и

				пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

				усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања

V – ТРПЕЗА ГОСПОДЊА **16. Литургија наш дар Богу** **17. Литургијски предмети** **18. Причешће - храна за живот вечни** **19. Слава у мојој породици**	пружити ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом ученицима пружити основно знање о предметима који се користе на Литургији упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом	*Когнитивни аспект:* моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете уочити да је заједничка трпеза израз љубави знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране уочити сличности елемената Литургије и славе *Афективни аспект:* код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	Прича о Литургијским даровима: вину и хлебу Слике литургијских предмета: Путир, кашичица, дискос, звездица, кадионица... Слике славе	ученика; **<u>Оквирни број часова по темама</u>** Увод – **1** Моје место у Цркви – **6** Литургијске службе – **6** Живот у Цркви – лепота празника – **6** Трпеза Господња – **5** Света Литургија – прослава Васкрсења – **5** Икона – прозор у вечност - **5** Евалуација – **1+1**

VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА **20. Христос је са нама у Литургији** **21. Причешће у мом животу** **22. Празнујемо Васкрсење Христово** **23. Христово Васкрсење – наше васкрсење**	пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово	*Когнитивни аспект:* препознати значај празновања Васкрса проширити своја знања о Христовом Васкрсењу уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа знати да је Христос увек са нама *Афективни аспект:* исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	Причешће, храна љубави – прича из књиге «Мали анђео», Невена Витошевић „Корица хлеба“ (Из житија Св. Онуфрија) „Божије старање“(о томе како је у сиромашном манастиру аве Теодосија понестало хлеба и вина, а ава се уздао у Божју помоћ. И Бог се постарао да монаси добију све што је потребно за причешће)	
VII **ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ** **24. Православни храм** **25. Икона - прозор у Царство Божје**	омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма приближити ученицима појам Царства Божјег указати на иконе као на посебну појаву	*Когнитивни аспект:* знати да наброи основне делове храма уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије знати да објасни ко су светитељи испричати ко су и шта су све чинили	основни делови храма иконе Господа, Богородице, празника, светитеља прилагођена и препричана житија светих	

26. Буди и ти иконописац **27. Царство Божје у светима**	Царства Небеског приближити ученицима појам светих	светитељи које славимо уочити да постоје светитељи и у данашње време сазнати о неким светитељима новијег доба *Афективни аспект:* бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама бити подстакнут да воли природу и друге људе бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје		

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција
6. Грађанско васпитање

3.2. ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења програма грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима иправима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Ми смо Црква – уводни час	упознавање ученика са садржајима и начином рада мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	*Когнитивни аспект:* моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. *Афективни аспект:* желети да активно учествује на часовима верске наставе	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином
II – МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ 2. Крштењем постајемо чланови Цркве	омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу омогућити ученицима да	*Когнитивни аспект:* знати да се Крштењем постаје члан Цркве	Икона Христовог Крштења Библијска прича о Ноју – Нојева барка – брод спасења	

3. Црква – заједница 4.Храм – место окупљања заједнице 5. Литургија – догађај Цркве 6. Заједница радости	разликују појмове: Црква, храм, Литургија указати ученицима да је учешће у Литургији засновано на слободи	знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих знати да је Црква заједница са Богом разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве знати да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели	Народна приповетка „Седам прутова“ Слике различитих православних храмова (спољашњи и унутрашњи изглед) Новозаветно сведочанство о Свадби царевог сина (препричано и прилагођено)	остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова)
		<u>Афективни аспект:</u> желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова		практична настава (1 час) <u>Место реализације наставе</u> Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; <u>Дидактичко методичка упутства</u> <u>за</u>

				реализацију наставе
III – ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ Народ Божји, различите службе Литургијске службе: Епископ, свештеник и ђакон Многе службе, једна Црква 10.Епископ – слика Христова на Литургији 11.Ко су монаси?	ученицима пружити основно знање о литургијским службама омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби омогућити ученицима да уоче да свако у Цркви има своју службу	*Когнитивни аспект:* препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији знати да свако у Цркви има своју службу уочити међусобну повезаност служби у Цркви уочити од колико је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве моћи да објасни службу Епископа у Цркви моћи да увиди сличност службе Епископа са	Садржаји који се односе на разне службе људи у свету Прича „Отац управља бродом“ Садржаји који се односе на службе у цркви(примери светитеља и њихових служби (епископи: Св. Сава, Св.Никола...; Св. ава Јустин; Св.СерафимСаровски; Св. архиђакон Стефан, Св.ђакон Авакум;народ: Св. Петка, Св. Димитрије, Св.Ђорђе) Разне илустрације епископа, свештеника, ђакона	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком

		првосвештеником Христом уочити да Епископ предводи молитву Цркве моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири *Афективни аспект:* ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви		подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу

			Слике са Литургије Слике монаха, монахиња; Прича: „Велики монаси најсличнији анђелима“ Манастири – извори љубави и светлости Слике манастира	употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја,

IV – ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА **12. Пресвета Богородица – мајка Христова** **13. Божић – Христос се роди!** **14. Богојављење – Христос је Син Божји** **15. Свети Сава и Свети Симеон**	ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве указати ученицима да се празници прослављају литургијски – на заједничкој молитви ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице	*Когнитивни аспект:* уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас уочити да Богородицу сматрамо светијом од свих светих знати молитву *Богородице Дјево* усвојити текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица знати да је Свети Сава наш први Архиепископ знати ко је подигао манастир Хиландар	Пресвета Богородица – Ваведење и Благовести Богородичини празници Молитва „Богородице Дјево“ Рођење Христово Прича „ Мали Данило сведок Христовог рођења“ Божићна песма: „Витлејеме славни граде“ Крштење Христово Казивање о Светом Сави и Светом Симеону Песме Св. Владике Николаја: Брижни син (о Св. Сави и Св. Симеону) и Хиландар	интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. **<u>Евалуација наставе</u>** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације

		Афекшивни асйекш: пожелети да радо учествује у прослављању празника пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици		наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6

				Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5 Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 • Евалуација – 1+1

			Св. Симеону) и Хиландар	два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова
V – ТРПЕЗА ГОСПОДЊА **16. Литургија наш дар Богу** **17. Литургијски предмети** **18. Причешће - храна за живот вечни** **19. Слава у мојој породици**	пружити ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом ученицима пружити основно знање о	*<u>Когнитивни аспект:</u>* •моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете уочити да је заједничка трпеза израз љубави знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве	Прича о Литургијским даровима: вину и хлебу Слике литургијских предмета:Путир, кашичица, дискос, звездица, кадионица... Слике славе	Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; **<u>Оквирни број часова по темама</u>** Увод – **1** Моје место у Цркви – **6** Литургијске службе – **6**

	предметима који се користе на Литургији упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом	моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране уочити сличности елемената Литургије и славе *Афективни аспект:* код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији		Живот у Цркви – лепота празника –**6** Трпеза Господња – **5** Света Литургија – прослава Васкрсења – **5** Икона – прозор у вечност - **5** Евалуација – **1+1**
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА **20. Христос је са нама у Литургији** **21.Причешће у мом животу** **22. Празнујемо Васкрсење Христово** **23. Христово Васкрсење – наше васкрсење**	пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово	*Когнитивни аспект:* препознати значај празновања Васкрса проширити своја знања о Христовом Васкрсењу уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа знати да је Христос увек са нама *Афективни аспект:* исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз	Причешће, храна љубави – прича из књиге «Мали анђео», Невена Витошевић „Корица хлеба“ (Из житија Св. Онуфрија) „ Божије старање“(о томе како је у сиромашном манастиру аве Теодосија понестало хлеба и вина, а ава се уздао у Божју помоћ. И Бог се постарао да монаси добију	

		самостални креативни израз	све што је потребно за причешће)	

VII **ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ** **24. Православни храм** **25. Икона - прозор у Царство Божје**	омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма приближити ученицима појам Царства Божјег указати на иконе као на посебну пројаву Царства Небеског	*Когнитивни аспект:* знати да наброи основне делове храма уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије знати да објасни ко су светитељи испричати ко су и шта су све чинили светитељи које славимо уочити да постоје светитељи и у данашње време	основни делови храма иконе Господа, Богородице, празника, светитеља прилагођена и препричана житија светих	

26. Буди и ти иконописац **27. Царство Божје у светима**	приближити ученицима појам светих	сазнати о неким светитељима новијег доба *Афективни аспект:* бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама бити подстакнут да воли природу и друге људе бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје		

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Свет око нас
3. Ликовна култура
4. Музичка култура
5. Народна традиција
6. Грађанско васпитање

4. ДОПУНСКА НАСТАВА

4.1. СРПСКИ ЈЕЗИК

Допунска настава из Српског језика	
Циљеви програма	Помоћ ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета
Намена програма	Утврђивање и допуњавање градива

Начин реализације програма	1 час недељно у току школске године,а према потребиученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета.	
Носиоци програма	Наставници са ученицима	
Начин вредновања допунске **наставе**	На редовним часовима	
Област/Тема	**Садржај програма**	**Број часова за тему**
Граматика **Правопис** **Књижевност и језичка** **култура**	Глас, реч, реченица Реченице по значењу Именице, глаголи Субјекат и предикат Род и број именица Прошлост садашњост, будућност Потврдне и одричне реченице Знаци интерпункције Штампана и писана слова латинице Читање и писање реченица Читање непознатих текстова Писање приче на основу слике Препричавање датог текста	8 5 5
	УКУПНО	18

4.2. МАТЕМАТИКА

Допунска настава из Математике	
Разред	***Други***

Циљеви програма	Помоћ ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета
Намена програма	Утврђивање и допуњавање градива
Начин реализације програма	1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета.
Носиоци програма	Наставници са ученицима
Начин вредновања допунске наставе	На редовним часовима

Област/Тема	**Садржај програма**	**Број часова за тему**

Природни бројеви до 100	Сабирање двоцифреног и једноцифреног броја (45 + 7) Одузимање једноцифреног од двоцифреног броја (55 –8) Сабирање и одузимање пређених облика Израчунавање непознатог броја Сабирање и одузимање до 100 Множење бројевима 2 , 5 и 10 Дељеник, делилац, количник Дељење бројевима 2 , 4, 5 и 10 Дељење Множење и дељење	13
Геометријска тела и фигуре	Предмети у облику квадра, коцке, ваљка и лопте Изломљена линија. Правоугаоник и квадрат	2
Мерења и мере	Јединице за мерење дужина Мерење времена	3

5. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

5.1. ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Циљ је подстицање индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и квалитетног коришћења слободног времена, ради богаћења друштвеног живота и разоноде, развијања и неговања другарства и пријатељства, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго.

Годишњи фонд часова: 36

ТЕМЕ	САДРЖАЈ	ОПШТЕ И МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПЛАНИРАНОГ
ДРУШТВЕНЕ АКТИВНОСТИ	- Дечија недеља (учешће у активностима) - Свети Сава – школска слава (пано) - Дан школе (учешће у активностима) - Нова година (радионица) - Ускрс (радионица) - Вршњачке радионице	1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад с подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу	-добро планирање: циља, ефеката, активности ученика инаставника, начин рада -активностима су обухваћени свиученици и то тако да могу да искажу: ангажованост, самосталност, сарадљивост и иницијативност -примењују се игролике активности којима се
ТЕХНИЧКЕ АКТИВНОСТИ	- Школски простор (уређење) - Честитке за: рођендан, Нова година, Божић, Дан жена, Ускрс (израда) - Одељењски пано (уређење)		
ХУМАНИТАРНЕ АКТИВНОСТИ	- Акција поводом Дечје недеље - Хуманитарна акција (помоћ другу, другарици (прикупљање прибора...) - Сарадња са Црвеним крстом	9. Одговоран однос премаоколини 10. Естетичка компетенција	подстичекреативност ученика -користе се школски ресурси -организују се једноставне акције у

СПОРТСКЕ АКТИВНОСТИ	- Одељенска такмичења - Међуодељенска такмичења - Учешће на кросу	11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	којима су главни носиоци ученици
КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ	- Изложбе - Позоришне представе - Биоскопске представе - Приредбе		

У току школске године планиране су посете (позоришту, биоскопу, музеју, галерији и библиотеци), обилазак града.

5.2. ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИЊЕ

Циљ наставе је развој моралних особина, ставова и уверења ученика, упознавање ученике са школским животом и односима којима уважавају друге. Упућује на естетска осећања, формирање културно-хигијенских и здравствених навика и формирање става о заштити животне средине.

Годишњи фонд часова: 36

ТЕМЕ	**САДРЖАЈИ**	**КОМПЕТЕНЦИЈЕ ОПШТЕ И МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ**	**НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПЛАНИРАНОГ**
БЕЗБЕДНОСТ	-На путу од куће до школе -Ко нам помаже у саобраћају -Полицајац је наш пријатељ	1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација	-повезивање садржај рада са ситуацијама из свакодневног

КАКО ДО ДОБРОГ УСПЕХА И ПРИМЕРНОГ ВЛАДАЊА	-План рада и одмора у току дана -Оцена -Школске обавезе -Шта је примерно владање	3. Рад с подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8.Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција 11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	живота у школи и ван ње -одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада организовање истраживачких активности -оцењивање позитивних страна понашања и рада и како се могу још побољшати -израда паноа организовање радионица -постављање ученика у различите ситуације
ЖИВОТ У ШКОЛИ	-Права и обавезе -Односи у одељењу -Дечија недеља -Дан школе -Савиндан		
КУЛТУРА ПОНАШАЊА	-Бонтон -Боравак у фискултурној сали -Понашање у школи и ван школе		
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	-Учионица -Школско двориште -Чувајмо природу		
ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМ И ПРЕВЕНЦИЈЕ	-Коме се обраћамо када се над нама врши насиље или смо сведоци насиља -Насиље, злостављање, занемаривање -Нивои насиља		евалуације и самоевалуације;